

KULTÚRA

ROČNÍK XXIII. – č. 12

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

17. JÚNA 2020

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Pred 70 rokmi – od Vianoc 1949 do Vianoc 1950 – veriaci ľud Katolíckej cirkvi prežíval rok mimoriadnych milostí. Pápež Pius XII. bulou Jubileum maximum vyhlásil toto rozpätie dvanástich mesiacov za annus sanctus, svätý rok, za obdobie mimoriadnych odpustkov a milostí. Spomenutá bula vyzýva veriacich k pokániu a modlitbám, za návrat k viere predovšetkým tých, čo sa odcudzili Kristovi: „Aby tí, čo nenávidia Boha, uvideli svetlo; aby sa na celom svete uplatnila sociálna spravodlivosť a odstránil hlad a nedostatok; aby pokoj vstúpil do srdca jednotlivcov a rodín; aby Boh žehnal a posilňoval všetkých tých, čo trpia prenasledovaním pre spravodlivosť.“

Kým v slobodnom svete milióny veriacich odpovedali na pápežovu výzvu modlitbami, putovaním do Ríma a inými prejavmi živej viery, kresťania na Slovensku a v ostatných krajinách za železnou oponou prežívali stupňujúce prenasledovanie, obmedzovanie ľudských práv a potlačanie základných ľudských slobôd. Vo svätom

všetky katolícke časopisy zakázané, všetky náboženské časopisy zastavené, katolícke školy a sociálne ústavy poštátnené, katolícki biskupi boli jediní, ktorí cestou pastierskych listov a prostredníctvom katolíckych kňazov nalievali veriacim nádej a poskytovali morálnu podporu. Podobnú úlohu hrali vedúci predstavitelia Katolíckej cirkvi aj po februári 1948. Po neúspechu s rozkolníckou „Katolíckou akciou“ v roku 1949 komunisti videli v biskupoch hlavného triedneho nepriateľa a ich hlavný útok smeroval proti nim.

Do vyostrenej konfrontácie s vládnou mocou vstupuje zbor slovenských biskupov značne oslabený. V priebehu necelých troch rokov stratil troch svojich najrozvážnejších členov: v júni 1947 zomrel v Trnave biskup Pavol Jantusch, v decembri 1948 v Nitre arcibiskup Karol Kmeťko a v januári 1950 v Banskej Bystrici biskup Andrej Škrábik. Medzitým pribudli k biskupom traja novovysvätení arcipastieri: dňa 14. augusta 1949 boli v Trnave vysvätení za biskupov Ambróz Lazík (Trnava) a Róbert Pobožný (Rožňava)

Annushorribilis slovenskej hierarchie

roku 1950 boli na Slovensku zlikvidované mužské i ženské rehoľné spolčenstvá, bola násilne potlačená gréckokatolícka cirkev, boli vynesené proticirkevné zákony, stovky občanov boli pre svoju vieru diskriminovaní, pozbavení zamestnania a majetku, uväznení, mučení a popravení. Svätý rok 1950 bol pre slovenských katolíkov – biskupov, kňazov a veriacich – viac rokom hrôzy a utrpenia (annushorribilis) než svätým rokom radosti (annus sanctus).

V roku 1950 bolo ostré komunistické zloby a krutých administratívnych zásahov namierené predovšetkým proti biskupom, vrcholným predstaviteľom Katolíckej cirkvi. Dialo sa to v zmysle starej biblickej pravdy Udríem pastiera a rozpráča sa stádo (Zach 13,7; Mt 26,31). A tak svet bol svedkom (bohužiaľ, iba pasívne sa prizeraúcim svedkom), ako boli do všetkých biskupských úradov dosadení tzv. vládni zmocnenci, najodvážnejší biskupi boli uväznení, ostatní boli izolovaní, čo prakticky znamenalo domáce väzenie. Medzitým sa pripravoval veľký súdny proces, ktorý odsúdil a prikladne potrestal Bohu a Rímu verných biskupov ako nepriateľov a vykorisťovateľov pracujúceho ľudu, podnecovateľov novej svetovej vojny...

V prvých mesiacoch po skončení vojny a násilnom zániku prvej Slovenskej republiky zbor slovenských biskupov predstavoval jedinou všeobecne uznávanú a dôveryhodnú autoritu na Slovensku. Keď bola dovolená len komunistická a s komunistami spriahnutá politická strana,

a dňa 5. novembra 1949 bol v tichosti vysvätený za biskupa Štefan Barnáš (Spiš).

Prvým opatrením, ktoré signalizovalo túto proti biskupom namierenú fázu proticirkevného boja, bolo dosadenie vládnych zmocnencov do biskupských úradov. Zmocnenci, ktorých oficiálne vymenovalo poverenie školstva, vied

FRANTIŠEK VNUK

a umení (pretože kultové záležitosti patrili pod správu tohto poverenia), mali pôsobiť ako kontrolóri a usmerňovatelia všetkého, čo sa na biskupských úradoch deje. Cenzurovali poštu a telefonické rozhovory, rozhodovali, kto smie vykonať návštevu u biskupov, bez ich súhlasu nemohli vyjsť nijaké obežníky alebo informácie atď.

Tu treba s ľútosťou vsunúť smutnú skutočnosť, že v ťažení proti biskupom, spojencami komunistov – aj keď nie vždy dobrovoľnými, ale pre komunistické ciele užitočnými – boli tzv. „vlasteneckí“ alebo „mieroví“ kňazi. Išlo tu asi o 50 jednotlivcov (z celkového počtu 2 517 katolíckych kňazov k 1. 1. 1950), ktorí podľa kádrového posudku mali „pozitívny vzťah k socialistickému zriadeniu“.

Títo kňazi sa v roku 1950 pravidelne stretávali na rozličných konferenciách a manifestáciách (napríklad v marci 1950 na Sliachi, v júli na Devíne a na Velehrade, v septembri opäť na Sliachi), odkiaľ posielali prejavy vernosti a oddanosti vládnym predstaviteľom a osvedčovali svoju vernosť ľudovodemokratickému zriadeniu.

(Pokračovanie na 4. strane)

Stalo sa skutkom: Mariánsky stĺp, strhnutý davom roku 1918, sa po stodvoch rokoch vrátil na Staromestské námestie v Prahe. Kým okolo nás európski byrokrati stavajú sochy Karla Marxa, z tichého štvrtstoročného úsilia a osobnej námahy majstra Petra Váňu a jeho brata sa s Božou pomocou podarilo vrátiť repliku prvej barokovej sochy Panny Márie do historického centra Prahy. Mariánsky stĺp sa tak stáva nielen ukazovateľom pravého poľudnia, ale je symbolom obnovy historickej spravodlivosti a nádejou na novú budúcnosť.

Všetko má svoj kultúrny, duchovný aj politický význam. Akokoľvek by sme sa tvárilí apoliticky, aj to je iba politická premisa. Bez politiky sa prosto zaobísť nedá. Je to súťaž o právo rozhodovať o podobe nášho života.

Súťaž politických koncepcií je ako šachová hra, ibaže neraz pre viacerých hráčov, teda skôr ako hra v karty. V čase, keď psychológia prečítala správanie bežného človeka, sa žolíkom v rukáve môže stať hocičo. Čokoľvek, čo šokuje. I koro-

Šachovnica

TEODOR KRÍŽKA

navírus, i smrť černošského kriminálnika, z ktorého sa zo dňa na deň stane martýr.

Scenáre oranžových revolúcií sa podobajú ako vajce vajcu, a predsa sa na ne davy nachytávajú. Zvláštne na tom však je, že koronavírus nespustil oranžovú revolúciu v červenej Číne, ale v USA, domovskom prístave tohto konceptu, ako meniť vlády.

Demokrati, navyknutí na moc, ktorej sa nikto neopovážal oponovať, narazili na Trumpa. Nevedia, ako ho v ringu položiť na lopatky, nuž vyviedli do ulíc spolu s černošským elektorátom aj hrozbu občianskej vojny.

Zvláštne je, že za koronavírusu sa aktivizovali aj sorovci v Rusku. Tam je to však o niečo komplikovanejšie, pretože človek nikdy nevie, či práve ten najväčší opozičný krikľuň nepochádza z budoovy na Malej Lubianke v Moskve, kde sídli FSB, kontinuálna pokračovateľka tajných štruktúr od vzniku ČK či NKVD. Na tom by nebolo nič zvláštne, keby sa dalo predpokladať, akým smerom sa Rusko bude vyvíjať. Či bude pokračovať v putinovskom duchu, rozkročené medzi široké spektrum názorov, alebo si vyvolí konzervatívny pravoslávny stalinizmus. Nedávno tam zatkli bývalého diplomata a pedagóga, účastníka mnohých televíznych debát Nikolaja Platoškina, ktorý založil hnutie Nový socializmus. Otázka však znie, ide o politický manéver a vytváranie imidžu alternatívy, alebo sa ľavica chystá k moci a chce predbehnúť sily riadené zvonka?

Hybridná vojna beží na plné obrátky a niekedy nevieme, kto bojuje s kým a proti komu, a vlastne o aký svetový poriadok sa tu zápasí. A bojuje sa na mnohých frontoch, vnútri štátov aj medzi štátmi. Samozrejme na úrovni vojska vlastne ani nedoviedieť za skutočné ciele ideí, ktoré sa používajú ako nástroj boja.

Hlavné, ústredné udalosti v pozemskom živote Ježiša Krista cirkevné podanie odjakživa nazýva tajomstvami. Je výstižným pomenovaním. Za vonkajším, viditeľným díaním sa skrýva vždy istý neviditeľný, duchovný, nadprirodzený obsah. Dačo, čo súvisí s osobou Pána Ježiša, s hlbokým tajomstvom jeho osoby, a preto rozumu nedostupné. Nanebovstúpenie Ježiša, ktorým sa završuje jeho pozemské jestvovanie, smieme v obzvlášť zvláštnom zmysle nazvať mysterióm, t.j. tajomstvom. Cítíme v ňom rozmer onoho duchovného obsahu, skrytému nášmu zraku aj prirodzenému rozumu.

Nepýtajme sa nástojčivo a priveľa, čo sa pritom odohralo. Neskúmajme, ako sa Ježiš vzdialil z našej zeme, z tohto života. Aj evanjelisti, ktorí o udalosti svedčia, rozprávajú koniec – koncov v obrazoch (por. Mk 16, 15 – 20; Mt 28, 16 – 20; Lk 24, 46 – 53). Odhliadnime preto celkom vedome od obrazu sveta, v ktorom oni vtedy žili, mysleli a sa vyjadrovali. Sme vyzvaní hľadať hlbší zmysel udalosti. Jej význam pre pozemský život Ježiša Krista a náš vlastný život.

Pravý zmysel Ježišovho nanebovstúpenia veľmi priliehavo naznačuje už úvodná liturgická modlitba, ktorú kňaz prednáša Bohu v deň slávnosti: „Všemohúci Bože, naplň nás svätou radosťou a vďačnosťou, lebo nanebovstúpením svojho Syna si aj nás povýšil; pevne dúfame, že aj my, údy jeho tela, vojdem do večnej slávy, kam nás predišiel on, naša Hlava“ (prekl. Missale Romanum). Nanebovstúpenie Pána znamená povýšenie, povznesenie a zošľachtenie človeka; naše vlastné povýšenie.

V čom možno vidieť uvedený súvis? Prečo je povýšenie Ježiša Krista v jeho

nanebovstúpení povýšením človeka, naším povýšením? Nahliadneme bližšie, keď si uvedomíme skutočnosť: Ježiš Kristus, ktorý vystupuje do neba, ktorého Boh povyšuje, je Ježiš ako človek. Nanebovstúpenie je povýšenie Ježiša – človeka. Jeho ľudskú bytosť Boh Otec pri tejto udalosti povyšuje, oslavuje. Takto pochopili Ježišovho nanebovstúpenie jeho učeníci. Oni videli, počúvali, dotýkali sa Pána ešte v jeho pozemskom jestvovaní ako osoby. Videli ho žiť ako skutočného človeka. Ako prežíval všetko, čo patrí ku každému ľudskému životu: videli ho tešiť sa i plakať, pracovať, oslavovať i odpovedať; videli ako sa mu dostáva dobra i zla, vďaky i nevdaku; dôveroval v iných a zakusoval sklamanie, samotu, nepriateľstvo, falošnosť, zradu ako my...; videli ho aj ľudsky trpieť a umierať hroznou smrťou. Tento Ježiš teraz vystupuje do nebies. Jeho Boh Otec povyšuje, oslavuje. Nielen jeho telo, lež celý jeho ľudský život. Všetko čo kedysi tvorilo podstatu jeho ľudského, pozemského jestvovania a údela – všetko Boh uznáva, prijíma, povznáša a zošľachtuje. Benedikt XVI. vo svojej slávnej trilógii „Ježiš Kristus“ píše: „Nanebovstúpenie Ježiša súvisí so vznikom prvotnej Cirkvi. To, že Ježiš sa vzdialil v oblaku, neznamená, že prešiel na iné miesto kozmu; ale že vstúpil do Božieho bytia, a tak má účasť na Božej mocnej prí-

tomnosti vo svete ... (2. diel, s. 278). Nebojme sa ani my nazerať takto na Ježišovho nanebovstúpenie! Isteže je návratom Ježiša, Boha, do lona trojjediného Boha. Veď Ježiš je pravým Bohom. Bol ním aj tu na zemi, vo svojom pozemskom živote. No nenechávajme bokom ani jeho ľudskú podstatu! Keď si Pána Ježiša ctíme ako Boha, nezabúdajme, že bol aj pravým človekom „vo všetkom nám podobný okrem hriechu“ (Heb 4,15), ako uvádza Svätopisec. Bol človekom aj v pomere k Bohu Otcovi. Aj on musel veriť a zveriť sa Bohu Otcovi. Dúfať v jeho moc a múdrosť. Vo svojej činnosti a živote neustále hľadal Božiu vôľu, dopytoval sa po nej. Predstavme si (!), musel aj On poslúchať a dokázať svoju vernosť...! Takto spoznávame Pána Ježiša na stránkach Evanjelíí. Tohto človeka, Ježiša, Boh Otec povýšil a oslávil v deň Jeho Nanebovstúpenia. Lež jeho povýšením povzniesol aj človeka. Koho? Akého človeka? Ktorý ľudský život? Nebojme sa ani teraz premýšľať dôsledne, myslieť do posledných dôsledkov! Keď Ježiš bol pravým človekom, keď v ňom Boh sám vzal na seba ľudský život, nie je tým každý ľudský život v podstate povýšený, uctený, zošľachtený? Nedostal každý ľudský život – od Boha – celkom nový zmysel a novú hodnotu?

Zahľadme sa do dlhej minulosti ľudstva, až do jej počiatkov pred nie-

koľkými stámiľionmi rokov. Známych je viacero hypotéz. Antropológia... ich skúma. Nevieme presne, akým bol človek v prvých počiatkoch. Azda iba pomaly sa v ňom prebúdza jeho duch. Pozvoľna sa prebýjalo navonok svetlo jeho rozumu. Lenže keď už bol človekom, človekom obývajúcim jaskyne, narábajúci kameňom, tak aj jeho už Boh miloval. Aj jeho dakým spôsobom zahrnul do plánu vykúpenia ľudstva. Už vtedy, vopred, vzhľadom na ľudský život Ježiša Krista, jeho život dostal osobitnú hodnotu a dôstojnosť. Pohliadnime na miliardy ľudstva v prítomnosti. Iba veľmi hmlisto môžeme tušiť, koľko bied a utrpenia jestvuje dnes vo vnútri obrovskej ľudskej masy, roztratenej po povrchu zeme. Mnohé, príliš mnohé ľudské existencie sa zdajú byť zbytočnými, bezcennými alebo priam nezmyselnými. Dokonca prekrážajú aj spoločnosti, ktorá si namýšľa aká je vysoko civilizovaná... Zákonodarstvu tzv. liberálnej demokratickej spoločnosti umožňuje ich odstraňovanie pozbavením života. Samozrejme, s týmto konaním sa my, kresťania, nestotožňujeme, pravotíme sa, sme v ostrej protive. Smieme – eticky a morálne – považovať za zbytočný a bez zmyslu čo len jeden ľudský život? Veď v Ježišovi Kristovi Boh sám sa stal človekom práve na našej zemi; a po tom ako Boh Otec prijal a oslávil ľudský život Ježiša? Vieme si predstaviť, že človek niekde zbytočne trpí, bez zmyslu a hodnoty, odkedy Ježiš vzal na seba a zniesol všetky formy ľudského utrpenia? Oстане bez uznania, navždy zabudnuté, bezcenné čo len jedno ľudské úsilie o dobro? Nahliadame ako každý človek, všade kde je, kde bol a kde ešte bude, dostáva od Boha novú, mimoriadnu hodnotu a dôstojnosť? Dnes sa veľa hovorí o ľudských právach a dôstojnosti človeka. V čom ich vidíme? V schopnostiach jeho rozumu? V moci človeka nad prírodou prostriedkami techniky? Pre kresťana vrcholným a konečným – platným dôvodom ľudskej hodnoty a dôstojnosti je skutočnosť, že v Ježišovi Kristovi sám Boh sa stal jedným z nás; že v ňom, Ježišovi, Boh Otec povýšil, povzniesol každého človeka. Boh povýšil celkom osobitným spôsobom aj nás, náš život. Nás, ktorým sa prijatím Svätosti sv. krstu dostalo osobitnej účasti na živote Pána Ježiša, na jeho diele vykúpenia. Byť kresťanom znamená žiť s pohľadom upretým na Ježiša Krista. Ba ešte viac: žiť spolu s ním; „žiť“ – v listoch sv. Pavla nachádzame približne 60-krát toto slovo: „v Kristovi“. Ježiš vystupujúci z nížin tohto sveta do neba, on, ktorého Boh Otec prijíma a povznáša, je veľkým uistením Božím a základom našej nádeje. Hovorí sa: „Človek žije zo svojich nádejí“. Naozaj nevieme z čoho môže žiť človek, ktorému neostala žiadna nádej. Aj kresťan žije koniec – koncov z nádeje. Ona je v nás prameňom radosti a mohutnej sily. Uschopňuje k veľkým veciam. Silou nádeje zvládneme život a budeme schopní aj veľa znieť, prestať, pretrpieť. Ani dnes nie je založená založená na múdrosti a moci sveta, lež na veľkých uisteniach Božích a jeho vernosti. „Vo viere vieme, že Ježiš nad nami drží svoje rozpäté ruky v geste pozhňania. A toto vedomie je trvalým základom kresťanskej radosti ...“ (Benedikt XVI., Ježiš Kristus II., s. 284).

Mons. RUDOLF MASLÁK

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000000170427664

*Slovenský národ
stratil v ňom
nenahraditeľnú osobnosť,
získal nového martýra
svojich ideálov.*

Vari nieto druhého národa na svete, ktorý by mal vo svojom historickom panteóne viac osobností, ktoré za svoju politickú činnosť v prospech vlastného národa zaplatili životom, než sú Slováci. Jednou z osobností, ktoré potvrdzujú túto smutnú výnimočnosť slovenských politických osudov, je slovenský politik a diplomat Matúš Černák. Piateho júla tohto roku uplynie 65 rokov odo dňa, keď v najproduktívnejšom mužskom veku vyhasol jeho život v dôsledku bombového atentátu na mníchovskom poštovom úrade Agnesstrasse. Odosielatelia smrtiacej zásielky, adresovanej do vlastných rúk, si chceli byť očividne istí: výbuch, ktorý bolo cítiť do vzdialenosti niekoľkých stoviek metrov, bol taký silný, že na mieste usmrtil nielen Černáka, ale aj dve náhodne prítomné osoby, viacerých ďalších sčasti ťažko zranil a budovu úplne zdevastoval. Ešte o triapoldesaťročia neskôr niekomu v Prahe tak veľmi záležalo na tom, aby sa zodpovednosť za atentát nedala zrekonstruovať, že v decembri 1989 nechal skartovať relevantné štátno-bezpečnostné materiály. Napriek tomu dnes historický výskum bez akýchkoľvek pochybností dokázal, čo doboví pozorovatelia v slovenskom exile i na nemeckej politickej scéne považovali od začiatku za celkom zrejmé, že prvého slovenského ministra školstva, neskôr kľúčového diplomata v Berlíne a napokon ústrednú osobnosť slovenského politického exilu odstránila československá štátna bezpečnosť.

Československý komunistický režim videl v slovenskej emigrácii svojho najväčšieho nepriateľa. Nekompromisný antikomunizmus a kresťanské hodnotové zameranie slovenského exilu ohrozovalo ideologické základy komunistického režimu oveľa radikálnejšie, než väčšinou ľavicovo-socialistický exil český. Predovšetkým však slovenský exil svojím úsilím o povýšenie slovenskej otázky na medzinárodnú a o obnovu samostatnej slovenskej štátnosti ohrozoval samotnú existenciu umelého československého štátu, ktorý si svoju fragilitu dobre uvedomoval. Praha preto vynakladala obrovské úsilie, aby činnosť slovenského exilu znemožnila. V prvých povojnových rokoch sa usilovala najmä o násilné vydanie jeho príslušníkov do Československa, neskôr investovala obrovské prostriedky, aby slovenskú emigráciu sledovala, prenikla do jej radov, vnútorne ju rozkladala a navonok politicky a morálne kompromitovala a existenciu znemožnila, a tak paralyzovala jej činnosť. V niektorých prípadoch sa československé tajné služby neštítali ani otvoreného fyzického násillia ako boli únosy či atentáty. Najznámejším únosom bolo odvlčenie spoluzakladateľa zahraničnej centrály Bielej légie Jozefa Vicensa z Viedne do Československa v roku 1957, najznámejším, ale zďaleka nie jediným atentátom bol smrteľný útok na Matúša Černáka.

Matúš Černák bol spomedzi vtedajších slovenských exulantov pre československý komunistický štát nepochybne jedným z najnepohodnejších a najnebezpečnejších protivníkov, pretože bol nielen presvedčeným zástancom slovenskej štátnosti, ale disponoval aj dlhoročnou politickou a diplomatickou skúsenosťou a dokázal si nájsť aj politické a finančné prostriedky, aby mohol svoj cieľ v zahraničí účinne presadzovať.

Černák pochádzal z národne uve-

domelej slovenskej rodiny z Turca a ako mladý intelektuál - stredoškolský profesor dejepisu a zanietený autonomista v druhej polovici tridsiatych rokov celkom prirodzene vstúpil na verejný parket politického zápasu. V roku 1937 ho po celom Slovensku preslávil mobilizačný výrok: „Náš je ten kus zeme pod Tatrami, nám z nej patrí výnos celý!” Na Slovensku sa o tom dnes mlčí, ale faktom je, že v jeseni 1938 boli na Slovensku už veľmi

EMÍLIA HRABOVEC

Krátky profil Matúša Černáka

na smutné 65. výročie atentátu

silné hlasy, ktoré žiadali vyhlásenie nie autonómie, ale nezávislého štátu a k týmto hlasom jednoznačne patril aj Matúš Černák. Očakávalo to napokon i zahraničie, od Winstona Churchilla po taliansku diplomaciu, a skutočnosť, že bola vyhlásená iba autonómia, svet prekvapila. Hoci v slovenskej politike ešte prevládalo umiernené krídlo, všetci politickí aktéri aj národ cítili, že vývoj speje k samostatnosti. V tomto duchu myslel a konal aj Černák ako minister školstva slovenskej autonómnej vlády. Už vtedy sa dostal do hľadáča českých politických síl, ktoré ani vtedy, ani neskôr nedokázali prijať existenciu slovenského národa a jeho právo na nezávislosť. Počas tzv. Homolovho puča, teda českého vojenského zásahu na Slovensku v noci z 9. na 10. marca 1939, bol Černák spolu s ďalšími viac než dvoma stovkami slovenských politikov zatknutý a odvlčovaný do smutnoznámych „Kounicových kolejí” v Brne. Po vzniku Slovenskej republiky bol poverený jedným z najväznej-

jších diplomatických postov vtedajšej slovenskej diplomacie – vyslaneckým miestom v Berlíne. Po obnovení Československa v „ľudovodemokratickom” šate ho retribučné súdnicstvo odsúdilo na trojročný žalár. Koncom roku 1948 dobrodružným spôsobom, ukrytý v kufri diplomatického auta, emigroval a s nadšením bezpodmienečne oddaného slovenského vlastenca sa pustil do zápasu za obnovu slobody a štátnej nezávislosti Slovenska.

okolo Rady svobodného Československa) a dramatickému nedostatku finančných zdrojov. Na rozdiel od po-februárového českého exilu, aspoň čiastočne dotovaného zo štátneho rozpočtu USA, podporovaného ideologicky spriaznenými mimovládnyimi organizáciami a opierajúceho sa tiež o československé finančné zdroje, nazhromaždené v zahraničí v predchádzajúcich rokoch, slovenský exil žil iba z tvrdej práce vlastných rúk,

z bezhraničného idealizmu a dnes temer nepredstaviteľného nasadenia. Dokonca československý komunistický režim musel v internej „Orientačnej správe o čs. emigrácii” zo septembra 1966 uznať, že kým špičkoví českí politickí emigranti zväčša priamo či nepriamo vykonávali služby pre zahraničné politické centrá, slovenskí exilní politici boli od svojej exilnej činnosti finančne nezávislí a „do separatistického hnutí se zapojují z přesvědčení”.

Matúš Černák sa po emigrácii usadil v Nemecku. Ako bývalý študent Lipskej univerzity bol od mladosti kultúrne orientovaný na Nemecko, bezchybne ovládol jeho jazyk a počas dlhoročného pobytu v krajine ako slovenský vyslanec si tam vybudoval širokorozvetvené kontakty. K rozhodnutiu usadiť sa v Nemecku však Černáka nevedli iba osobné väzby ku krajine, ale aj pragmatické politické úvahy. Tak ako viacerí ďalší politickí predstavitelia slovenského exilu aj Černák si uvedomoval, že mladá Nemecká spolková republika, ktorá vznikla v roku 1949 v kontexte berlínskej krízy, sa popri USA stane kľúčovým geopolitickým faktorom v studenej vojne a v politike západných spojencov, predovšetkým USA, voči sovietskemu bloku.

Západonemecký štát síce nezískal úplnú suverenitu a nemecká otázka zostala v dôsledku absencie mierovej zmluvy s Nemeckom i rozdelenia na dva nemecké štáty v dvoch rôznych mocenskopolitických blokoch naďalej otvorenou, Bonn však získal možnosť viesť vlastnú zahraničnú politiku a v dôsledku rozhodnutia západných Spojencov relatívne rýchlo integrovať Západné Nemecko do euroatlantických politických, hospodárskych a neskôr aj vojenských štruktúr aj istý manévrovací priestor. Vďaka geopolitickej pozícii, nevyriešenej nemeckej otázke, ktorej súčasťou boli aj milióny vyhnaných Nemcov z východných území, a dlhodobým historickým i hospodárskym väzbám so strednou a východnou Európou nemohla byť pre Západné Nemecko stredovýchodná Európa nedôležitá a aspoň teoretické úvahy o jej možnej budúcej reorganizácii irelevantné, a to aj napriek tomu, že jeho zahraničná politika sa za daných okolností prioritne orientovala na Západ a na integráciu do euroatlantických štruktúr, rezignujúc aj na bezprostredné alternatívy zjednotenia Nemecka. V tomto zmysle bola politická pozícia

Západného Nemecka iná, než pozícia veľkých západoeurópskych hráčov Veľkej Británie a Francúzska, ktoré nemali k malému a pre ne geograficky i mentálne vzdialenému Slovensku bez tradície vlastnej historickej štátnosti žiadne osobitné historicko-politické väzby a pre ktoré bola stredná Európa iba strategický veľmocenský záujmový priestor, v ktorom nemali iné záujmy, než tie, ktoré vyplývali z logiky studenej vojny a geopolitických súvislostí. Vstup nemeckej politiky do vtedajšieho mocenskopolitického koncertu mal preto pre slovenský exil nezanedbateľný význam a rozšíril jeho operatívne možnosti. V rozhovore so zástupcom nemeckého ministerstva zahraničných vecí Dr. Kossmannom 11. októbra 1952 Matúš Černák príznačne povedal, že Francúzsko a Veľká Británie môžu byť s daným rozložením geopolitických síl spokojné, avšak Západné Nemecko, USA a krajiny stredovýchodnej Európy majú a aj naďalej musia mať spoločný záujem na páde komunizmu a novej úprave pomerov v stredovýchodnej Európe.

Nebolo preto náhodné, že práve začiatkom päťdesiatych rokov sa do Nemecka presťahovalo viacero vedúcich osobností slovenského politického exilu. Usádzali sa zväčša v Mníchove, v ktorom vtedy Američania založili rozhlasové stanice Rádio Slobodná Európa a Rádio Sloboda a v ktorom žili predstavitelia prakticky všetkých európskych politických exilov, vychádzal najväčší počet exilných publikácií na svete a tmolil sa asi aj najväčší počet agentov a špiónov, aký sa kedy sústredil na jednom mieste. Tu sa v októbri 1950 usadil aj Matúš Černák.

V slovenskom exile vtedy existovali dve nosné politické organizácie. Slovenský oslobodzovací výbor, ktorý vznikol v závere roka 1945 pod vedením Ferdinanda Ďurčanského, a Slovenská národná rada v zahraničí, ktorá sa sformovala o tri roky neskôr pod vedením Karola Sídora. Toto rozdelenie bolo o to bolestnejšie, že obe organizácie mali identický cieľ – obnovu nezávislej slovenskej štátnosti, a rozdielne názory na spôsoby politického zápasu, viditeľné koncom štyridsiatych rokov, sa postupne takisto vytrácali, takže zjednotenie v konečnom dôsledku stroskotávalo predovšetkým na ľudskom faktore, ktorý sa podarilo prekonať až v roku 1960 spojením oboch organizácií.

Matúš Černák podobne ako väčšina bývalých slovenských diplomatov začal spolupracovať so Slovenskou národnou radou v zahraničí. Po odchode Jozefa Pauču do zámoria prevzal v Mníchove nielen vydávanie novin Slobodné Slovensko, ale aj vedenie nemeckej pobočky Slovenskej národnej rady v zahraničí, ktorá sa pod jeho vedením stalafakticky európskou centrálou SNRVZ.

Hoci nemecká spolková vláda za daných okolností nemohla a nechcela oficiálne podporiť ani jedno z oboch hlavných slovenských exilných zoskupení, faktom je, že obe nielen tolerovala, ale udržiavala s nimi aj isté konkrétne kontakty. Od roku 1953 vyplácalo Ministerstvo pre vnútronecké otázky dokonca nezanedbateľnú pravidelnú mesačnú podporu na činnosť Slovenskej národnej rady v zahraničí a na vydávanie Slobodného Slovenska, takže kým zakladateľom Ladislav Jankovič a Jozef Paučo ich vydávali skromnou formou cyklostylu, Černák ich mohol riadne tlačiť a zamestnať dokonca platenými redaktorov. Zodpovedným redaktorom bol Jozef Zvonár-Tieň, pomáhal Krištof Greiner, Emil Jamrich, slovenský jazykovedec a univerzitný profesor Henrich Bartek a viacerí ďalší.

(Pokračovanie na 10. strane)

Annushorribilis slovenskej hierarchie

(Pokračovanie z 1. strany)

Niektorí z nich sa stali ochotným nástrojom komunistov v ich ofenzíve proti biskupom.

Prví biskupi, ktorých postihla tánevitaná pozornosť vládnych kruhov, že im dosadili do úradu zmocnencov, boli: spišský biskup Ján Vojtaššák (kam bol poslaný Rudolf Martiš). Títo zmocnenci začali „úradovať“ 23. júna 1949. V nasledujúcich mesiacoch dostali zmocnencov aj ostatní biskupi. Posledným v poradí bol gréckokatolícky biskup v Prešove, Pavol Gojdič (9. decembra 1949).

V jeseni 1949 – podľa pokynov z Prahy – Ústredný výbor KSS určil Slovenskému úradu pre veci cirkevné úlohu „preberať vedenie jednotlivých diecéz do našich rúk pomocou obsadenia kľúčových funkcií cirkevných organizácií lojálnymi nášmu režimu oddanými kňazmi vlastencami.“ To znamenalo, že tlak na biskupov sa začal zvyšovať, ich činnosť bola postupne obmedzovaná. Dochádza k tzv. „izolácii biskupov“, čo je iba eufemistický termín pre domáce väzenie.

Takto v dňoch 2.-5. júna 1950 boli „izolovaní“ biskupi Lazík, Nécsey a Vojtaššák, v septembri 1950 boli izolovaní biskupi Škrábik a Čársky a v marci 1951 biskup Pobožný. Medzitým v apríli 1950 prebiehal v rámci „Akcie P“ tzv. prešovský sobor. Jeho tragickým výsledkom bola násilná likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku a jej dvaja – dnes už blahorečení – biskupi, Pavol Gojdič a Vasil Hopko, boli uväznení dňa 28. apríla 1950.

Toto bol začiatok zatýkania režimu nepohodných slovenských biskupov a popredných cirkevných predstaviteľov. V júli 1950 bol uväznený trnavský pomocný biskup Michal Buzalka a v septembri 1950 sa ocitli za mrežami väzenia spišskí biskupi Ján Vojtaššák a Štefan Barnáš. A načim spomenúť, že súčasne s biskupmi boli uväznení aj ich najbližší spolupracovníci, generálni vikári: Ján Onderuf (Košice), Jozef Tomanóczy (Spiš) a veľprepošť Karol Holszký (Banská Bystrica).

Takýmto spôsobom v jeseni 1950 komunisti dosiahli už plnú administratívnu kontrolu všetkých biskupských úradov na Slovensku. Nominálne mali v rukách vedenie „duchovné osoby“, ale v skutočnosti to boli bezmocní, zastrášení a bohužiaľ i povolí jednotlivci, pomocou ktorých štátna moc prevádzala svoju cirkevnú politiku:

1. V Trnave bol pre spoluprácu s režimom získaný staručký 83-ročný generálny vikár J. Minárik, pomocou

ktorého sa prevádzalo rozsiahle premiestňovanie duchovných. Vlasteneckí kňazi obsadzovali fary v Bratislave a v iných väčších mestách, ako aj funkcie na biskupskom úrade. Režimu nevyhovujúci kňazi boli premiestnení na osamelé fary, alebo zbavovaní štátneho súhlasu k pastorácii.

2. V Banskej Bystrici po smrti biskupa Škrábika (v januári 1950) bol svojvoľne a svetskou mocou dosadený za administrátora diecézy vlastenecký kňaz Ján Dechet. Svätá stolica s rozhorčením reagovala na tento protizákonný zásah a na komunistického kandidáta bol uvalený najťažší cirkevný trest excommunicatus vitandus. Novoustanovený „kapitulný vikár“ Ján Dechet vo februári 1950 poslušne vymenoval novú sídelnú kapitolu zloženú z vlasteneckých kňazov.

3. Na Spiši, po uväznení Vojtaššáka, Barnáša a Tomanóczyho, bol dňa 26. októbra 1950 za kapitulného vikára „zvolený“ Ondrej Scheffer (slávnostne uvedený do úradu dňa 5. novembra), ktorý – podobne ako Ján Dechet v Banskej Bystrici – bol poslušným nástrojom Slovenského úradu pre veci cirkevné a podľa pokynov tohto Úradu premiestňoval, zosadzoval a menoval, ako mu prikazovali. Po smrti svätiačeho biskupa, veľprepošťa Martina Khebericha (v apríli 1951), zástupcom kapitulného vikára a riaditeľom biskupskej kancelárie sa stal kanonik Štefan Lach.

4. V Rožňave boli z biskupského úradu odstránení a izolovaní viacerí blízki spolupracovníci biskupa Pobožného (napr. kanonik Ihra) a dosadení vlasteneckí kňazi. V novembri 1950 biskup Pobožný bol prinútený prijať ako generálneho vikára Zoltána Beláka a zároveň rozšíriť sídelnú kapitolu na desať členov. Bolo vymenovaných päť nových kanonikov „z radov vlasteneckých kňazov“.

5. Do Košíc bol nanútený za generálneho vikára ďalší vlastenecký kňaz Ján Tuleja a do Nitry Michal Beňo.

Dňa 1. januára 1951 dostal diktátor cirkevného života na Slovensku, prednosta Slovenského úradu pre veci cirkevné Ladislav Holdoš, pozdravné telegramy zo všetkých biskupských úradov. Telegramy boli podpísané vikármi dosadenými štátnou mocou: Ján Dechet (Banská Bystrica), Michal Beňo (Nitra), Jozef Šesták (Košice), Štefan Záreczký (Trnava), Zoltán Belák (Rožňava) a Štefan Lach (Spiš).

O dva týždne neskoršie bola slovenská verejnosť otrasená správami, že biskupi Ján Vojtaššák, Michal Buzalka a Pavol Gojdič sú „zločinci a velezradcovia“, ktorých súdy

Fudovodemokratickej republiky odsúdili buď na doživotné väzenie (Buzalka, Gojdič), alebo na 24 rokov (v prípade 74-ročného biskupa Vojtaššáka).

Izolovaní biskupi, ktorí boli v domácom väzení (A. Lazík, J. Čársky, E. Nécsey a R. Pobožný), hľadeli na proces s biskupmi a na desekráciu biskupských úradov s veľkými obavami. Bez stykov s Rímom a bez možnosti komunikácie medzi sebou prepádali depresii a trápili sa myšlienkami, či v danej situácii spolupráca s režimom nie je menším zlom. A tak už od novembra 1950 sa niektorí českí a slovenskí biskupi začali obracať na český a slovenský úrad pre veci cirkevné s ponukou ochoty spolupracovať (Pícha, Trochta, Čársky, Pobožný).

Oba úrady predložili tieto ponuky Ústrednému sekretariátu KSČ. Tam cirkevní šesťka rozhodla, že o tejto ponuke sa bude rokovať až po procesoch s českými cirkevnými predstaviteľmi a slovenskými biskupmi, ktoré prebiehali v novembri-decembri 1950 (Zela, Opasek a spol.) a v januári 1951 (Vojtaššák a spol.)

Dňa 12. marca 1951 bola slovenská a česká verejnosť svedkom veľmi ponižujúceho zjavu: do rúk prednostu Státního úradu pro věci církevní Zdenka Fierlingerazložili sľub vernosti Československej ľudovodemokratickej republiky štyria českí biskupi (M. Pícha, Št. Trochta, F. Onderek a A. Stehlík) a dvaja slovenskí (Jozef Čársky a Ambóz Lazík). Dňa 11. apríla zložil sľub vernosti nitriansky biskup Eduard Nécsey a krátko po ňom aj Róbert Pobožný.

V lete 1951 komunisti sa už mohli pochváliť, že sa im podarilo pretvoriť katolícku hierarchiu podľa svojho želaní. Traja biskupi sedeli vo väzení ako odsúdení zločinci (Vojtaššák, Buzalka a Gojdič), dvaja boli vo väzení (Barnáš, Hopko), štyria boli zlomení (Lazík, Hopko), štyria boli zlomení (Lazík, Čársky, Nécsey a Pobožný). V Bystrici a na Spiši riadili biskupské úrady štátom dosadení kapitulní vikári (Decheta Scheffer). Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove bolo úradne zrušené.

Okrem oficiálnych a uväznených biskupov malo však Slovensko od novembra 1949 aj troch tajných biskupov: Anton Richter (ktorého v novembri 1949 tajne vysvätil biskup Buzalka), Pavol Hnilica, ktorého vysvätil biskup Pobožný 2. januára 1951) a Ján Ch. Korec (ktorého v auguste 1951 vysvätil biskup Hnilica).

Ale to je už ďalšia zastávka krížovej cesty slovenských katolíkov v ňoľných päťdesiatych rokoch 20. storočia.

FRANTIŠEK VNUK

Slovensko si pripomína 1140. výročie pápežskej buly Industriae tuae

Začiatkom júna sme si pripomenuli 1140. výročie vydania pápežskej buly Industriae tuae (Tvojej usilovnosti), ktorú vydal pápež Ján VIII. Pápež bulu adresoval kniežatú Svätoplukovi a v bule potvrdil pravovernosť arcibiskupa Metoda, ktorého zároveň ustanovil za arcibiskupa na Veľkej Morave.

Na základe buly Industriae tuae vieme, že na Slovensku sa rozprestieralo v roku 880 prvé biskupstvo „sanctae ecclesiae nitriensis“ (Nitra). Pápež Ján VIII. povolil na Veľkej Morave používanie staroslovenského jazyka v liturgii. Originálny text buly sa nezachoval, opis buly obsahuje kódex z Monte Cassina z 11. storočia, ktorý je uložený vo Vatikánskom apoštolskom archíve.

V bule Industriae tuae pápež Ján VIII. potvrdil Veľkú Moravu za léno Svätej stolice, čím postavil Veľkú Moravu na roveň Franskej ríši. Pápež potvrdil Metodovu funkciu arcibiskupa a takisto vysvätil franského kňaza Wichinga za biskupa nitrianskej cirkvi. Prikázal, aby sa do Ríma poslal ďalší kňaz, ktorého by bolo možné vysvätiť za biskupa.

Pápež Ján VIII. v bule takisto prikázal, aby z Veľkej Moravy vyhnaní všetkých kňazov a mníchov, ktorí by sa postavili arcibiskupovi Metodovi na odpor. Okrem hebrejčiny, gréčtiny, latinčiny takisto povolil používanie staroslovenského písma (hlaholika) a takisto prikázal, aby sa liturgia konala v staroslovenskom jazyku, okrem evanjelií, ktoré sa mali čítať najprv po latinsky a potom po staroslovensky.

Vzťahy medzi Metodom a Vichingom však ostávali stále napäté, Viching kul intrigy voči Metodovi i Veľkej Morave. Metod nakoniec poslal Vichinga k Vislanom (Krakov). Metod usilovne pokračoval v christianizácii Čechov, Maďarov i Vislanov. Podľa tradície pokrstil aj české knieža Bořivoja a jeho manželku sv. Ludmilu.

Metod však svoj zápas s Frankami nakoniec prehral. Po jeho smrti sa presadili franskí kňazi, ktorí vyhnaní Metodových žiakov z Veľkej Moravy a až do zániku Veľkomoravskej ríše (podľa legendy do roku 906/907) ovládli náboženský život na Veľkej Morave.

BK

www.christianitas.sk

Ukradnutá sloboda

Sloboda má do istej miery „sídlo aj v našej hlave“. V čase „pokoronového zviazania“, sa začínajú objavovať a viesť polemiky o obmedzení a obmedzovaní našich práv a slobôd. autentických. Štát nás obmedzil na pohybe, nariadil nosenie ochranných pomôcok na tvár, nariadil štátnu karanténu. Prvá žaloba v súvislosti s karanténymi opatreniami (porušovanie ľudských) je už na Ústavnom súde, ďalšie sa dajú očakávať nielen zo strany „postihnutých“ jednotlivcov, ale aj podnikateľov, ktorým štát „zakázal“ podnikat'. Štát si privlastnil a stal sa regulátorom našich slobodných alternatív. My sme si zvykli na formu neregulovanej slobody, mnohí neboli pripravení na realitu, že sloboda sa spája aj s rešpektom a rešpektovaním. Individuálnosť sa v krízových situáciách musí z času na čas podriaďovať „vôli celku“. Na ozveny typu, „opatrenia nie sú potrebné, čísla sú nízke“ je dobre prehodnotiť aj pohľadom z iného brehu. „Čísla sú nízke, lebo sú zavedené opatrenia“. Každý však má právo na svoj uhol pohľadu. Veď máme slobodu.

Na jednej strane hlasy a upozornenia na obmedzovanie „individuálnych slobôd“ môžeme považovať za pozitívny signál. Ľudia stali citlivejšími na zásahy, ktoré vnímajú ako formy obmedzovania. Averzia k stratám je prirodzeným ľudským prejavom a obmedzenia môžeme v konečnom účtovaní rátať k stratám. Ak slobodu chápeme ako možnosť „individuálneho sebaurčenia“ je to na mieste, má to svoje opodstatnenie. I keď vzhľadom k sociálnemu kontextu trochu egoistické. Človek si vytvorí arzenál istých subjektívnych vyhodnotení, ktoré zapadajú do jeho myšlienkového kontextu. Rozhodne sa pre jednu z nich, iné vylúči a stav „neslobody“ uzrie

svetlo sveta. Pandémia je forma istej krízovej situácie na ktorú je však potrebné reagovať. Samozrejme nositelia kompetencií a zodpovednosti disponujú tiež istými možnosťami. Ak rozhodnú v zhode s myšlienkovým nastavením jednotlivcov tak opatrenia sú vnímané ako prevencia a starostlivosť. Ak nie, tak regulačné zásahy sú hodnotené ako obmedzenia, ohrozujúce slobodu. Kompetentní majú pri rozhodovaní k dispozícii stále dve alternatívy.

Majú možnosť ponechať vývoj na (ne)riadený osud, pripomínajúci trochu fatalistický prístup, mixovaný stoickým postojom „všetko je tak ako má byť“. Je to tiež slobodná alternatíva. Konečné skóre neznáme. Rešpektovanie stavu „návykovej“ slobody, v ktorom by sa neprijímali žiadne, alebo minimálne odporúčania bolo tiež jednou z možností kompetentných. Veď aj „osudové“ unášané má svoj koniec. Výsledky „plávania voľným štýlom“ niektorých euro- krajín v ktorých tí zodpovední boli spočiatku len v úlohe štatistov rešpektujúcimi možnosťami ľudí nerešpektovať nič. I keď vírové „nástrely“ boli čoraz intenzívnejšie malomyselná voľnosť dostala prioritu. Výsledky sú dostupné a známe. Ak sa poobzeráme po Európe možno sa v dobe „po“ v mnohých krajinách dočkáme aj opačných „slobodných“ postojov. Žalovanie štátu, že nereagoval

dostatočne rýchlo a zodpovedne. U nás boli prijaté opatrenia, zavčasu a i napriek tomu sú mnohým hodnotené ako hysterické.

Uplatňovanie a zavedenia každého opatrenia si nájde svojho podporovateľa a svojho kritika. Prijaté opatrenia mnohí považovali, resp. považujú za obmedzovanie. Tí istí „hodnotitelia“ by neprijatie žiadnych opatrení klasifikovali ako nezodpovednosť a nekompetentnosť. Tak si môžeme vybrať. Všetkým sa však vyhovieť nedá. Aj zaujatie určitého postoja je formou možnosti slobodného individuálneho prejavu. Niekedy sa za slobodné a kritické vyjadrenia „odmeňovalo“ represiami. A to boli iné formy obmedzení. Takéto obmedzenia však súčasní „hltači slobôd“ našťastie nezažili. Uplatňovanie kritickéj postojovej schémy pri prijatých opatreniach sa v našich končinách zrkadlí v hodnotiaco zúženú verziu Za a Proti. Málokto ponúkne iný konkrétnejšie orientovaný pohľad ako by vzniknutú situáciu riešil. Každý má slobodný priestor na seba vyjadrenie. Nech je jeho existencia pre nás pozitívnym signálom. Stáva sa psychohygienickým prostriedkom a ventilačným mechanizmom pre zbavovanie sa prežívaného „dobového“, korónového napätia.

Čo slobodné je a čo už slobodné nie je sa stáva diskutovanou dilemou dnešných ešte nie úplne ukončených pandemických dní. V realizovaní osob-

nej slobody si človek zvyčajne určuje a dáva zákony svojho jednania. Stáva sa sám sebe zákonodarcom. Človek si zvykol realizovať a hodnotiť slobodu ako poslušnosť, vernosť svojmu praktickému rozumu. V krízovej situácii ho dobieha konflikt. „Jeho rozum“ sa musí podriaďovať vôli niekomu inému. V tomto prípade opatreniam, ktoré prijíma štát aby sa predišlo katastrofickejším dôsledkom krízy. Opatrenia mnohými vnímané ako nepotrebné, hysterické a predovšetkým obmedzujúce. Mnohí takýto stav prežívajú ako „uvrhnutie“ do neslobody. V čase nutnosti rešpektovať a dodržiavať opatrenia sa sloboda u ľudí stáva nedostatkovým tovarom. Ľudia nedosahujú zhodu v hraniciach ohraničenia toho čo smú, môžu a čo už nie. Niekedy si neuvedomujú, že svojím jednaním a správaním prekračujú hranice slobody tých druhých. Prijaté opatrenia sa stali pre mnohých konkurenciou „pre vyjadrovanie ich individuálnej slobody. V situácii v ktorej sme sa ocitli sa však osobná, individuálna sloboda stretáva v konfrontácii s nevyhnutnosťou. Nevyhnutnosť rešpektovať „niečo“, čo nepovažujeme za nutné je frustrujúce. Na druhej strane potrebné. Takýto stav sa jednotlivci akceptujú ťažko ak pri nich mnohí cítia nielen osobné, ale aj finančné straty.

Nie, nebola uzavretá „spoločenská zmluva“ medzi štátom a verejnosťou o

prijatých opatreniach. Ak by k nim bola zahájena verejná diskusia tak diskutujeme doteraz. Mínusové kvantitatívne ukazovatele by si pravdepodobne „žili svojim expanzívnym životom“. Mnohých by to pravdepodobne potešilo a podporilo vo vyjadrení ďalšieho, „slobodného postoja“, ktorý by poukazoval na neschopnosť a ľahostajnosť štátu voči ľuďom.“ Kritická a kritizujúca forma myslenia“ je našou silnou stránkou.

Opatrenia boli nariadené, čím sa znížila pre mnohých možnosť a voľnosť jednať podľa vlastného uváženia, či rozhodnutia. Niektorí konštatujú, že boli porušené ich práva. To „sídlo v hlave“ by im mohlo našepkať aj informáciu, že v tejto pandemickej situácii to bolo aj v ich prospech a v ich záujme, ak o tom neuvažovali. V kritických situáciách niekedy „nemôcť niečo“ je užitočnejšie „ako môcť všetko“.

Čiastočná „korónová paralýza“ bola však aj v niečom užitočná.

Na uvedomenie si, že samozrejmosťou, na ktoré sme si zvykli, až takými samozrejmosťami nemusia niekedy byť.

A ešte na niečo.

Aké by to bolo, v prípade ak by sme boli obmedzovaní ešte vo väčšom rozsahu a na dlhší čas. Lebo v „hre“ pri neurčitom vývoji je prítomná aj takáto možnosť..

IVAN BINDAS

Počas koronakrízy z dôvodu pandémie boli obmedzené operácie a teda aj potraty. Tlak na ich vykonávanie ma priviedol k povinnosti vyjadriť názor z pohľadu mojej profesie chemika, človeka, ktorý pracoval vo veľkých priemyselných podnikoch.

Snaha o zavedenie právneho systému sprevádza ľudstvo od pradávna. Takisto aj jeho porušovanie. Vieme, že pomerne rozsiahle právne systémy boli zavedené už v prastarých ríšach, napr. v Asýrii, Babylone, Egypte, ale aj dokonalejšie v Grécku a v Rímskej ríši. Boli napísané spôsobom tej doby a príslušní funkcionári dohľadali na ich výklad, dodržiavanie, ale aj udeľovanie trestov za ich porušenie. Boli to súdy a sudcovia tej doby.

Takto sa to prenieslo aj do neskorších období, i keď žiaľ niekedy aj v neprospech značnej časti obyvateľov príslušných národov a štátov. Aj náš národ má s tým svoje skúsenosti. Zákony, ktoré som spomínal trest smrti povoľovali.

Najvyšší trest, t. j. trest smrti mohli však udeľovať len ľudia príslušnej hodnosti, i keď napr. právo meča, t. j. sťatie hlavy, delegoval panovník aj na nižších predstaviteľov, napr. v stredoveku až na mestá, ktorým právo udelil. Matka nikdy nemala právo vyniesť rozsudok nad svojím dieťaťom miesto súdu.

Náš právny systém je tvorený ľuďmi príslušného vzdelania a schválený našim parlamentom, t. j. poslancami, ktorých volia ľudia. Nie je tomu tak dávno, keď aj náš právny systém, platný ešte v časoch „rozvinutého socializmu“, povoľoval, ale aj uplatňoval, trest smrti. Mnohí na to doplatili, lebo režim ich považoval

Čo vy na to?

za svojich nepriateľov. Ale najvyšší trest bol vždy udeľovaný a vykonávaný na základe rozhodnutia súdu, i keď vieme, kto to súdom, sudcom a celému trestnému senátu prikazoval.

V súčasnosti náš právny systém trest smrti neumožňuje a nie je ho možné ani nikomu udeliť ani vykonať. Stáva sa, že aj v súčasnosti niekto zámerne príde o život, o však náš právny systém príslušne charakterizuje a vinníkovi po nespochybniteľnom dokázaní udeľuje spravodlivý trest.

Z hľadiska medicíny, biológie, biochémie a ďalších vedných disciplín je ľudský zárodok živý organizmus. Vieme pomerne presne, ako sa v jednotlivých etapách vyvíja. Prerušenie jeho ďalšieho vývoja je teda ukončením života.

Argumenty, ktorými sa dôvodí pri potratoch nielen u nás, že žena má právo rozhodnúť o svojom tele nie sú v plnom súlade s tým, čo som už uviedol. O svojom tele rozhoduje žena napr. pri kozmetických operáciách a dať by sa uviesť aj ďalšie. Potrat je už rozhodnutie o niekom inom. Nie niečom, ale zdôrazňujem o niekom.

Je tu však vážna dilema.

Náš právny systém trest smrti, ale ani iné zámerné ukončenie života neumožňuje, ale potrat je legalizovaný.

Rozsiahle sú následky potratov aj pre našu ekonomiku. Už viackrát bolo zverejnené, že od povolenia bolo vykonaných viac ako 200 000 potra-

to. Títo ľudia dnes chýbajú v našej ekonomike a preto je nedostatok pracovných síl nahradzovaný cudzincami. Tým však bude potrebné poslať dôchodok do ich krajín. Pri súčasnej úrovni reprodukčnej krivky je však obava, či bude mať kto vytvárať hodnoty na zaplatenie dôchodkov aspoň súčasnej generácii, ktorá je v pracovnom procese, teda v produktívnom veku.

Sú aj ďalšie dôsledky tejto problematiky, napr. morálny stav spo-

ločnosti, žiaľ aj mládeže, situácia v oblasti školstva, ale aj ďalšie, a to veľmi mnohé. Zatiaľ sa s nimi kompetentné inštitúcie a ich predstavitelia nezaobierajú.

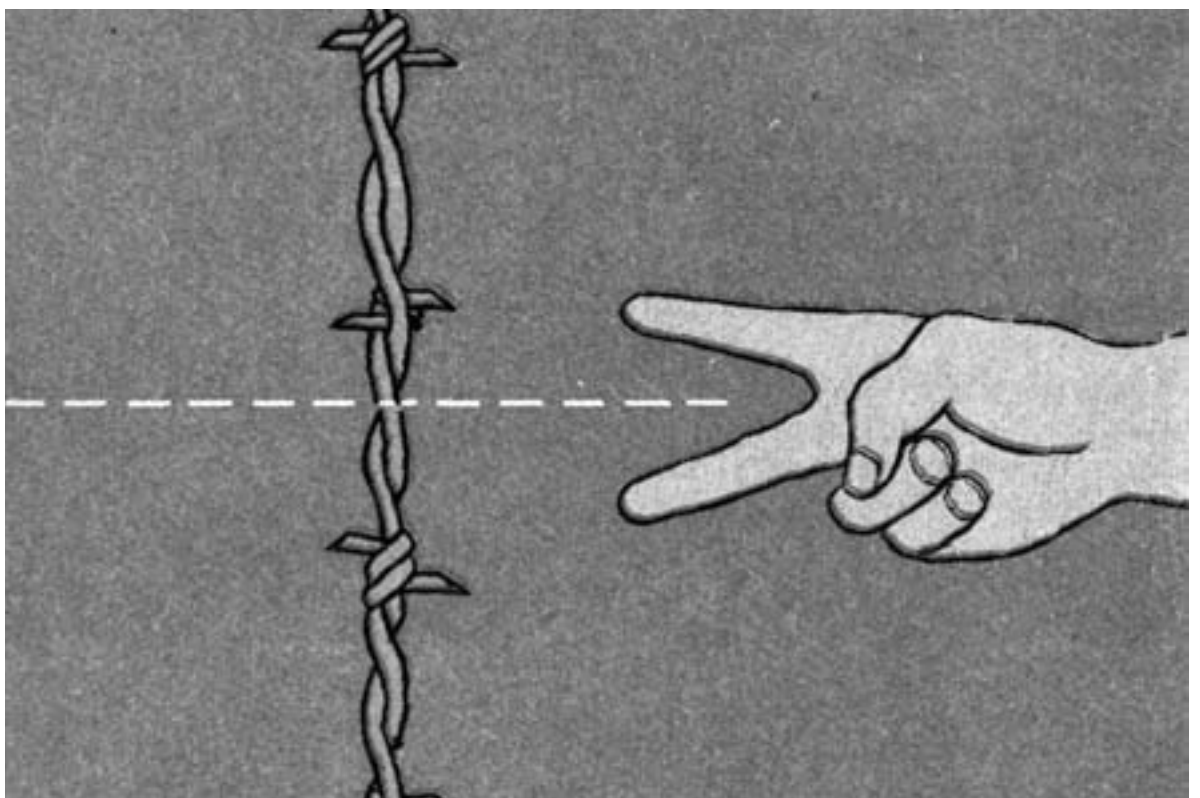
Nechcú, nemôžu alebo nie sú toho schopní? Čo na to naši vzdelanci, ktorí to predsa musia vidieť a čo ich organizácie?

Účelom práva ako významnej vedy a kompetentných právnických inštitúcií je chrániť poškodených. Často sa používa známe prirovnanie,

ktoré hovorí o tom že napr. parlament, alebo aj iné inštitúcie sa môžu uznieť, že od príslušného dňa 2x2 nie je 4, ale 5. Nebude to však ani správne, ale ani pravda. Z tohto zorného uhla posudzujem aj argumentáciu, ale aj legalizáciu potratov s odôvodnením, že žena rozhoduje o svojom tele.

O svojom tele rozhoduje pri potraty, pri potrate už rozhoduje o niekom inom.

RNDr. JOZEF KOLLÁR Dr.h.c

P. O. HVIEZDOSLAV

ZA MILANOM ŠTEFÁNIKOM

Slovensko – lenže jarné oblieklo si rúcho,
odelo ľahkú hunku svobody,
zrak plný jasu, piesne – hudby plné ucho:
už nanáhle zas v smútok zachodí,
jak slnce za oblak, len vzošlo ráno,
a zahalené v mračný smut i rmut,
odstaviac všetkých očí plač čo prúd,
i narieka... Ved' žiali, bolesti, ach! – áno
nad stratou, akej neutrpel nik,
v tom dnešnom ťažkom svete vajataní,
kde roky váži každý okamžik...
Ved' ustrnuli nad tým bleskným „Dokonano,“
sa zhrozili tej hroznej nehody,
i spolu ľutujú s ním – národy,
čo za svobodu, právo, ľudskosť siahly k zbrani,
ni Achajských raz bohatiersky voj...
až spupné hlavy s'ali – novovekej sani,
čo kopľala i s drápy na pokoj,
s ním cítia sústrastne – čo vzdych, to vzlyk,
na každom slove slzy, čierny flór, –
mu pripomenú jak tragický by chór:
Slovensko, ledva stý vek tvojho jarma minul,
ti prvé ráno svitlo slobody:
muž bolesti si zas, zas mučeník,
ved' najväčší tvoj rek, tvoj najlepší syn zhybnul,
tvoj miláčik, tvoj – Milan Štefánik!

Ó, drahý Ikare môj (volám, poet starý,
jak ustarostený raz otec Dádal),
čuj strážcu slovo, z výšin vnuknuté:
Len operencovi sa v ľstivom vzduchu darí,
či usadlý je, zrkadla jak pláň,
či víchre ruvajú sa v ňom,
človeku rozvážny Zeus krídel nedal,
hoc ďakuj za to mu, hoc šomri naň:
kým vtáku celý vzduch manuál,
by po vôli si na ňom hral,
hej! – jemu sveril leda nízky pedál...
a jedno: haň ho za to a či chváľ –
No napriek tomu,
čo odznelo to prísne vyrknutie,
otrasúc pevným Olympom,
ty, Prometej jak, veriac seba povedomiu...
(Báseň nedokončená v rukopise)

JANKO JESENSKÝ

POD BRADLOM

Už rečník vstáva, papiera sa chytá,
slov ujíma sa a takto nám číta:
„...Čo mohyla tá veľká znamená
na Bradle, vystavená z kameňa?
Sme malí? V nej je, že sme národ zdatný.
Sme biedni? V nej je, že sme márnotrtní.
Sme skromní? V nej je aj tvár naša hrdá.
Sme mäkkí? V nej je aj päť naša tvrdá.
Sme svárliví? V nej láska spojila sa.
Sme nevďační? Tam večná vďačka naša.
Sme neúctiví? Úcta naša celá
tu dolu žijúca, tam skamenelá.
Sme zábudliví? Rozpomienka stála
je vpísaná tu v mysle, tam do brala...“

Ja počúvam... Ten rečník do ozdôb
jak pekne vtáka chyby rozmanité.
Keď radi zbavujeme slávy žitie,
osláviteľ vieme aspoň smrť a hrob.
Spíš, Bratre Generále, v tichosti
a ku horkému predsa slovu svádzaš:
dnes výkričníkom zdá sa radosti
tá mohyla, že viacej nezavádzaš.
Žil by si tu, to kameň by padlo
na Teba viac, než ho má v sebe Bradlo.

VLADIMÍR ROY

OSLOBODITEĽ

Kraj kojil ťa, v ňom ľud tvoj s láskou lnul
ku svojej zemi, ktorú kropil potom
a z tvrdej hrudy prácou pilných rúk
chlieb dorábal syn bodrý kopaníc.

Tys' ako malé dieťa cítil už,
že slobody mu treba, slobodienky,
ved' bez nej, i keď bohatým by bol,
čajs' jednako by nebol šťastným dost'.

Šiel si do sveta, – v srdci vrúci plam,
duch žiaril túžbou Vesmír poznať veľký,
a rodu meno zvečniť vehlasom,
čo výsledkom je mysle vážnych trudov.

Hoc doma slávy jas ti nekynul,
a cudzia zem sa stala tvojou vlasťou,
jej, tiež i ľudstvu žičils' duše skvost,
jednako doma byť ti bolo slasťou,
bo slová lásky šepkal krvi mok.
Kdes' umom slúžil v diaľnych pásmach vede,
o svojeti vše šepkal jemný cit,
duch v pravde dlel, čo v prístav spásy vedie,
ňou žil si, chtiac, by vždy ňou žil i rod,
jej poznaním sa z nížin k slnciam šinul,
syn kopaníc a zeme biedny rab,

kol' hlavy niesol v ústret nových časov,
a v oblakoch si kliesnil cestu späť
perutou letca, planúc ducha krásou,
smel bozkať iba líca rodných hrúd,
Ikarom klesnúc v náruč matky zeme,
jej obetujúc láskyplnú hrud',
by z žertvy tej zas nové vzrástlo plemä,
čo vlasť i rod vie chrabre obrániť.

MARTIN RÁZUS

SMÚTOČNÝ ODKAZ
DO PARÍŽA

...Už doletel! ach, doma je už, doma,
v tej drahej zemi...
s jej otázkou sa hľbil v blankyt nemý,
až bôľ to veľké srdce vyhlodal,
keď zval ho Čas – on všetko – všetko dal
za spln sna – dal ťa hrst' ma obidvoma
a z lásky, čo i hviezdy stemnila –
pre voľnosť vlasti...

Štefánik v slovenskej poézii

Predstavujeme ukážky z veršov venovaných jednej z najvýznamnejších osobností nášho národa v 20. storočí. Ukážky sú z výberu poézie Milan Rastislav Štefánik v poézii. (Zostavil Martin Lacko). Partizánske: O. z. Múzeum ozbrojených zložiek 1939 – 1945, s. 132 s. Kniha vyšla k dvom jubileám - minulý rok uplynulo rovné storočie od smrti a v júli tomu bude 140 rokov od narodenia generála M. R. Štefánika. Za tento čas bolo o jeho živote a činnosti vydaných množstvo kníh, avšak len jediná zbierka básní. Stalo sa tak v roku 1944, pri 25. výročí jeho tragickej – a podnes záhadnej – smrti. Zostavovateľom antológie bol mladý redaktor a literát Ján Priehradník, ktorý do nej zahrnul pestrú paletu autorov. Za svoju národnú činnosť bol Priehradník v „demokratickej“ ČSR už v roku 1947 zatknutý, mučený, a napokon odsúdený na osemročné väzenie. Zásluhou občianskych aktivistov z Múzea ozbrojených zložiek sa na slovenský trh dostáva po 75 rokoch nová antológia Štefánikovskej poézie. Okrem reedície zbierky Jána Priehradníka z roku 1944 prináša aj ďalších viac ako tridsať básní, ktoré sa na počesť tohto národného bohatiera zrodili v rokoch prvej SR či v slovenskom exile.

Zároveň vám dávame do pozornosti ďalšiu knihu: Jozef Bábik, „Keď prišli Rusi...“ Denník kňaza z prechodu frontu v Banskej Štiavnici v roku 1945. (Redakčne pripravil Martin Lacko). Partizánske: O. z. Múzeum ozbrojených zložiek 1939 – 1945, 94 s.

s' a puk sa v kvietok vonný porozvinul,
a časom chutný dozrejúc raz plod,
pri hode sveta planul v zdravej krásy,
obživu žírmu núkajúc, s' a zrn
zlatistých spln v obilia sýtom klase.

Však trvalú kto slobodu chce mať,
ten za jej stálosť obeť priniesť musí,
a vydobyť ju, hoc by tiekla krv,
bo ináč by sa rozpadla na kusy.

To vidiac, rod svoj v mocnú reťaz skul,
v junácke rady srazil plnom jatých,
shromaždil bludné včely v jeden úl,
nadšenie vdýchnuv zákonov doň svätých.

Na štít ich láska, práca, statočnosť,
vraz slietla sviežo ohňom pevnej vôle,
tak tiahly spolu s ním s a s nimi ctnosť,
v divokých bitiek smrtonosné pole.

Deň svitnul jasný, víťazstvo i mier
sa objavily na lánoch vlasti zasa,
slobody hymnus vzbĺkol žhavých pier,
v ňom túžbou vzňatá duša rodu jasá.
Však bohatier, čo mučeníctva žiar

„Hrôza. Také dni Štiavnica nezažívala od tatarského plenu. A vraj iné mestá sú na tom ešte horšie“, vyjadril svoje dojmy o pôsobení „oslobodzovacieho“ sovietskeho vojska v Banskej Štiavnici v polovici marca 1945 mladý kaplán Jozef Bábik (1917 – 2000). Zapisník o diani v malom stredoslovenskom meste na pozadí vojnových udalostí je unikátnym svedectvom doby.

V rámci tzv. protištátneho sprisahania vykonštruovaného Štátnou bezpečnosťou bol Bábik v septembri 1947 zatknutý a do júla 1949 žalovaný v Justičnom paláci v Bratislave.

V januári 1952 sa mu podarilo utiecť na Západ. Od roku 1965 sa stal vedúcim Slovenskej katolíckej misie v Londýne. Bol tiež externým spolupracovníkom BBC. Po páde komunizmu sa vrátil do vlasti, kde bol rehabilitovaný. V marci 1994 mu pápež Ján Pavol II. udelil za celoživotnú prácu čestný titul „monsignor“. Zomrel v Charitnom domove v Pezinku 1. júla 2000. Pochovaný je v Bratislave – Slávičom údolí. Jeho meno ostalo v rodnej vlasti zabudnuté. Vracia sa do nej aspoň prostredníctvom denníka. Po 75 rokoch...

Publikácie si možno zakúpiť v predajni Svojet'
(Liga Pasáž, Grössligova ulica) v Bratislave
alebo objednať mailom kniha.svojet@gmail.com
či na telef. čísle 0903 946718, prípadne mailom
u vydavateľa ozoz1939.1945@gmail.com

Dnes je doma, doma,
ved' doletel, kam duša túžila,
však – hajh! nie v náruč matky ani rodu,
lež v stĺpe dymu Smrti v ramená,
by sotva prišiel – mal sa ku odchodu...

Nám ostala len tá hrud' studená –
a mramor čela, zhaslé zraky
(najkrajších citov vyschlé pramene),
nad nimi srdce žiaľom kameň
a pohľad vzpurno blyсне nad oblaky,
zkiad' šeptom vánku v otuplý sluch soznie,
že krásne žil a skonak grandiozne...

A dunie hlahol zvonov od Dunaja,
v kvíľ' steká záchvev tisíc úderov,
kým vijú vence dcéry svobodného kraja,
obloha svieti smútku nádherou
a Kriváň trúchlo staré temä vzpína
a prajnej Sajne volá Vltava,
že plače národ – jak sa plakáva
nad rakvou – syna – najväčšieho syna,
čo zažnul dušou zore nad horami
a doletel...

Ó, plačte, plačte s nami!!!

VALENTÍN BENIAK
ŠTEFÁNIK

Počúval: Slovák nie je človekom,
tak ako ani kaša nie je jedlom,
a zisťoval si v svete ďalekom:
je ešte národ v takom stave biednom?,
čo by nadarmo rástol do kvetu:
nemá ovocia, ozobú ho vtáci,
čo o nebo má hlavu opretú,
keď ho jak koňa kujú podkováči.

Povedal: V štvrtom stave zakrnel
národ tento, jak borovica horký,
bo vždy, keď obrat dejín zašumel,
pri cestách sveta pásol sivé voľky.
Čul hodiny že z diaľky bily: tik:
koľko len márných starostí ten svet má
a že je panský huncút politik,
však hádam predsa len tá koža siedma

pri každých poriadkoch mu zostane
a urodí sa vždycky dosti švábky:
bolo by hriechom robiť povstanie
a vzburou pánov skladať na lopatky.
Osudom naším večná chudoba,
kedysi kvitla síce rodu sláva,
lenže to všetko je už u Boha,
všetko to v dávnej minulosti pláva.

Keď Pán Boh dal a šťastie prialo mu,
zo syna sedliak vychoval si pána,

pýšil sa s ním, keď jak hosť do domu
prichádzal občas, lež prepánajána,
to bol už človek z iných táborov,
už materčina nebola mu sladkou.
„Čo sa to stalo tam s ním za horou?“
ochkala mať, lež jeho pod lopatkou

pichalo čosi: „Sprostá žena si!“
Taký je zákon: kto tu chce ísť napred
a kto tu chce jesť panské klobásky,
ten musí v mene vlasti matku zapriet.
Nech už len škriabe sa po rebríku,
máš ešte syna, čo pri pluhu zostal,
ten zachráni nám rod od zániku,
lež nauč ho, nech kopne v panský koštiaľ!

Takáto bola a či nebola
poloha Slovákov tu na úbočiach,
keď rástol Štefánik jak pachol'a
a plahočily sa mu hviezdy v očiach.
Vedel, že musí odísť do sveta,
jak semeno, čo na vetry sa vešia
a víchor v nárazoch s ním zametá
a hádže v úžľaby do nebezpečia.

Starý Vajanský ešte v Martine
premáhal záplavu a čelil drábom,
fringia hrdzavela na kline
a už nie sviečkou, ale s kandelábrum,
čo nielen svieti, lež i po hlave
praštit' vie toto plemä malej viery,

musel rozjatriť rany boľavé,
zapchávať v starých čižmách nové diery,
rozprúdiť lenivú krv po tele
a vyháňať sneť čiernu, smrti blízku.
Sem-tam zpod roztrhanej košele
vyhúкло svedomie a na tržisku
k vlastnej škode šlo silu sprobovať:
spravili z toho na právny stav útok,
slávny súd musel o tom rokovať,
bol z toho árešt a bol z toho smútok.

Pri matke rástol, videl vedľa nej
otca, v ňom živý odpor moci pyšnej,
zbytky slovenskej vrstvy vzdelanej
bily sa ešte o hlt vody frišnej.
Kohútie perá ho vždy zmrazilo:
biblický zákon tiež bol taký ťažký:
tam putnaly sa pekiel prasily,
tu už tak krotký bol ten národ našský.

„Chyba je v krotkosti a pokore,“
povedal mladý študent a hneď skúsil,
že najistejšie sedieť v komore,
hrýzť pero, počkať až vyšibnú fúzy
a potom ohradou sa prehodiť
a svetom ísť vždy rovným smerom k hviezde,
lež jak to bude: domov nechodiť,
s osudom biť sa sám, vždy, a či vieš kde

hodí ťa úbohého potkana,
čo chcel bys' hrýzť a vítať koráb tento,
na ktorom toľko bolo pokánia,
koľko pokory a koľko komplimentov?
Lež jak sa zopsuť k mŕtvej hromade,
čo iba v podvedomí ešte túži
po slobode a slzou po brade
chytá sa ešte uzlov na motúzi.

Potom už prešiel staré hranice,
Praha mu bola zastávkou na západ,
veda na čelo, bieda na líce
sadaly mu a učily ho chápať,
jak ťažko v cvale chytiť za hrivu
život a jak sa veľké snahy rútia –
Lež podkopať chcel ríšu práchnivú,
nuž napnul sily až do natrhnutia.

Pariž bol vtedy centrom života,
hodil sa doň a učil sa v ňom plávať
a keď ho podchytila clivota
a keď ho chceli domov privolať,
zaťal sa: „Na človeku záleží
prekážky rozbiť a či sa im poddať,
chcem čímsi byť, nuž pokoj stáreži,
mládež nech počká, tej chcel čosi oddať!“

V zajatí hviezd a večnej diaľavy
Štefánik začal zrazu nahor stúpať,
už za ním bol čas trdom boľavý
a pred ním vôňa juhomorských púpät.
Lež ako vnikal v taje prírody,
jak duchom rástol vždy do vyšších polôh
a vyčnieval, jak stožiar na lodi:
už spomienky mu vyrážaly zpod nôh.

Potom už Európa blčala
ohňom a krvou, jak ju osud lámal.
Ach, duša s vrtuľou mu skučala,
keď si ju na výzvedné lety brával.
Vyšľahol ešte gloár Francie,
Štefánik miloval tú trikolóru,
videl: v trepotnom s smrťou tanci je
a ranený jej padal na hrud' chorú.

Vojna, jak šťastie, tiež má kováčov,
čo oceľ kalia formu dajú láve –
Do Ameriky šiel za Slovačov,
zistiť: kam patria po srdci a práve,
videl: tam buráca už lavína,
prilial ducha a prilial do hmly jasna.

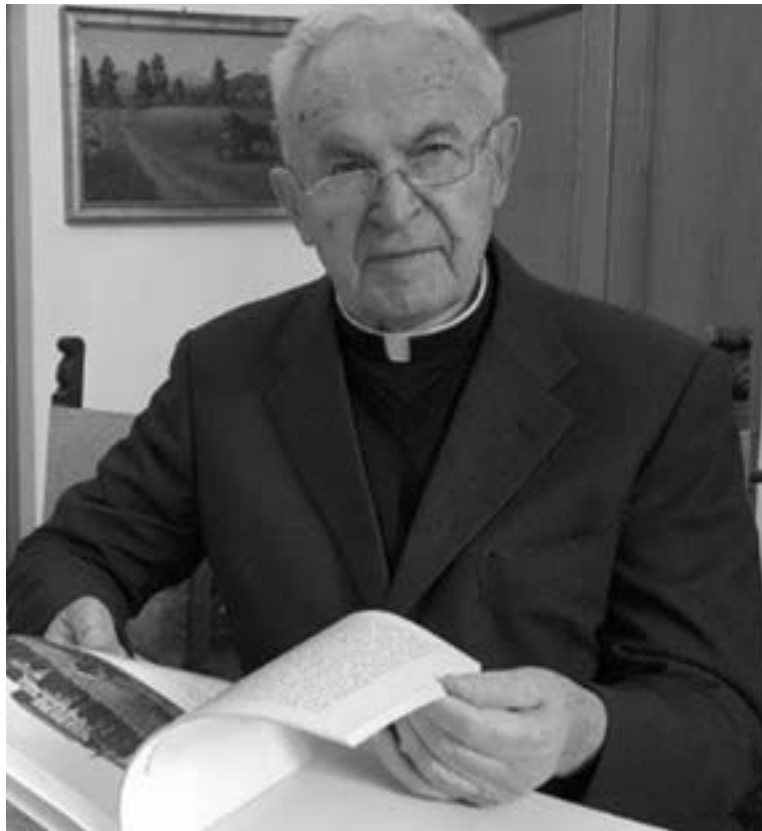
Homília

prednesená pri príležitosti 35. výročia kreovania J. Em. Jozefa Tomka za kardinála

Milý pán kardinál,
spolubratia kňazi, Excelencie,
ctihodné sestry Satmárky, drahí
bratia a sestry.

Ludia v okamihoch, keď hodnotia svoj život, zvyknú povedať, že niektoré momenty boli pre nich rozhodujúce, že tieto okamihy zásadným spôsobom zmenili ich ďalší život. Aj my sami z našich vlastných životov vieme identifikovať takéto chvíle: bol to okamih, keď sme zmaturovali, keď sme dokončili vysokú školu, keď sme vstúpili do prvého zamestnania. Významným medzníkom v živote človeka je aj uzatvorenie manželstva či vstup do rehole alebo vysviacka. A okrem takýchto situácií, ktoré charakterizujú a často prelomovým spôsobom menia život človeka, pamätáme si aj na ľudí, a to konkrétne ľudí, ktorí nás ovplyvnili, ktorí sa pre nás stali inšpiráciou a boli zdrojom nejakého impulzu, zásadného impulzu, ktorý nás usmernil, povzbudil alebo nám dodal odvahy a potom sa pred nami rozvinuli širínových možnosti, nových poznatkov, skúseností a aj nových ľudí. Áno, takto to funguje v ľudských životoch. Niečo podobné, ale v inej rovine nachádzame aj v náboženskom živote. Dnes, keď slávime sviatok zoslania Ducha Svätého, tak v liturgii aktualizujeme túto udalosť, lebo ona zásadným spôsobom mení život mnohým ľuďom. Ježiš vystúpil do neba, ale apoštolov nenechal samých. Zosiela im Ducha Svätého. A tento Boží Duch ich bude sprevádzať, radiť im, posilňovať ich na ich cestách pri ohlasovaní evanjelia. Boží Duch nie je výmyslom nejakých rozprávkárov, ani to nie je duch vyvolaný v seanse, ako sa o to pokúšajú niektorí ľudia, ani to nie je duch nejakého príbytku alebo nejakého zámku. Boží Duch je Duch, ktorý vychádza z Otca i Syna. Boh svojim nasledovníkom dáva svojho Ducha. A tento Boží Duch sa človeku zjavuje v jeho srdci a v jeho mysli. A tomu, kto prijíma tohto Božieho Ducha, sa jeho život mení zásadným spôsobom. Už jednoducho nemôže žiť tak, ako žil dovtedy. Táto zmena je zásadná, podstatná a určuje ďalší život človeka. Apoštol prišiel navonok o svojho vodcu, o Ježiša, v jeho fyzickej podobe tu na zemi, ale dostávajú jeho Ducha. V tom okamihu sa mnohé veci zo života Ježiša vyjasnili, ozrejmili a stali sa prijateľnými, zrozumiteľnými. Lebo Duch Boží im vyjavil pravdu. Pravdu o Ježišovi a pravdu o nich samých. Môžeme povedať, že teraz nastáva v ich živote zásadný moment, pretože poznajúc Pravdu zjavenú Bohom, musia tejto pravde zostať verní, inak by popreli sami seba. Znegovali by svoje vlastné poznanie, svoju vlastnú identitu, a to by bol omyl, akého sa dopustil neslávne slávny Judáš. Oni nemohli poprieť ani navonok, ani v sebe to, čo videli, a čo vedeli o Ježišovi, čo vedeli o Bohu. Ba práve naopak, táto skúsenosť s Bohom, bezprostredná skúsenosť s Bohom, bola príčinou ich ďalšieho konania. Môžeme povedať, že apoštol musel dostať zo svojho srdca to, čo zažili. Ako keď má niekto veľkú radosť a chce sa s ňou podeliť. Vtedy hľadá ľudí, aby im mohol povedať, čo zažil.

Teraz, keď sme boli dlhý čas zavretí vo svojich príbytkoch, akú máme veľkú radosť z toho, že vidíme druhých a že sa s nimi môžeme rozprávať! Keď sme tu v záhrade za kaplnkou mali minulý týždeň prvú verejnú svätú omšu, na tvárach ľudí, ktorí sem prišli, bolo vidieť, že sú šťastní. A apoštol boli šťastní, že videli Boha, a tak nemohli konať inak, len tak, že sa o toto šťastie podelili s inými. My sami sme ovocím tejto radosti. Lebo ich Duch Boží priam poháňal, aby chodili a ohlasovali to, čo zažili s Ježišom. V časoch, keď neboli riadne cesty, keď sa ľudia plavili po moriach na vetkých koráboch, keď nebol ani fax, ani telefón a osud listov závisel iba od šikovnosti a sily poslov, evanjeliová zvesť išla napriek tomu vytrvalo ďalej a nielen z kontinentu na kontinent, z krajiny do krajiny, z mesta do mesta, ale táto evanjeliová zvesť o Božom Synovi preskakovala ako iskra z generácie na generáciu. Tak sa šírila nielen v priestore, ale aj v čase, a tak cez stáročia a stovky generácií prišla aj k nám. My sme takisto ovocie tejto radosti, radostnej zvesti ohlasovanej apoštolmi. Nie je možné, aby takýto proces bol založený len na ľudských schopnostiach. Preto Boh dáva ľuďom svojho Ducha, Ducha, ktorý je Pánom a Oživovateľom, ktorý je Zástancom a oblažujúcim svetlom, najlepším Tešiteľom a Otcem všetkých chudobných. A tento istý Duch aj v dnešných časoch pôsobí a volá mnohých, aby sa stali svedkami Ježišových udalostí v tomto svete. Všetci si uvedomujeme, ako veľmi to tento svet potrebuje. Tento istý Duch oslavuje Boha prostredníctvom príslušníkov najrozličnejších národov v sveta a vplýva na životy obrovského množstva ľudí, aby sa usilovali konať dobro a vyhýbať sa

zlu. Aby naplnili mravný zákon zapísaný Stvoriteľom v ľudskom srdci. Pápež František hovorí: „Duch Svätý nie je niečo abstraktné. Je to celkom konkrétna a celkom blízka osoba, ktorá nám mení život.“ Svätý Hilár z Poitiers podotýka, že my nie sme v stave pochopiť ani Otca, ani Syna, preto dostávame Ducha Svätého, ktorý nám osvecuje dar viery vo vtelenie Boha. Ducha Svätého teda prijímame, aby sme poznali Pravdu. A tento Kristov „dar je zjavne jeden pre všetkých. A pretože nikde nechýba, dáva sa natoľko, nakoľko ho chce kto prijať, a usadí sa do takej miery, v akej sa niekto usiluje zaslúžiť si ho. Tento dar zostáva s nami až do skončenia sveta a je našou útechou v očakávaní, závdavkom budúcej nádeje v pôsobení darov, svetlom mysle a jasom ducha“ (S.

Hilarius, De Trinitate, Lib. 2, 35.)

Bol pekný slnečný deň, sobota 25. mája 1985. Na Svätopeterskom námestí sa zhromaždili veriaci z mnohých krajín, aby boli svedkami kreovania nových kardinálov. Boli tam aj Slováci, nie však zo Slovenska, azda len malá skupinka, pár ľudí, najbližší. Ale ostatní Slováci boli z celého sveta, zo slobodných krajín, počnúc Kanadou, Amerikou, Západnou Európou a končiac Austráliou. Na Slovensku v tom čase vládol komunizmus a socializmus s neľudskou tvárou. A títo Slováci boli na Námestí sv. Petra, pretože ďalší zo synov slovenskej zeme bol po mnohých desaťročiach vyvolený za najbližšieho spolupracovníka Petrovho nástupcu. Bol vyvolený za svedka, za svedka Ježišovho budúcej nádeje v pôsobení darov, zmŕtvychvstania, za svedka zosla-

nia Ducha Svätého, za svedka Božieho pôsobenia vo svete. A úloha, ktorá mu následne bola zverená, stať sa prefektom Kongregácie pre evanjelizáciu národov, najlepšie korešponduje s týmto povolaním. Tak ako apoštol aj on sa z poverenia Svätého Otca rozutekalo celého sveta, aby svedčil, pripomínal, povzbudzoval, naprával, ochraňoval, učil a posväcoval tých, ktorí túžili po Pravde. Stovky ciest do celého sveta a stretanie sa s ľuďmi rozličných národností a jazykov, ktorí oslavovali jediného Boha, sa mu stalo náplňou života a zároveň potvrdením pravdy evanjelia, že ľudia zo všetkých končín zeme budú vo svojich jazykoch hovoriť o veľkých Božích skutkoch.

Najdôstojnejší pán kardinál, v pondelok 25. mája ubehlo 35 rokov od okamihu, keď si vás svätý Ján Pavol II. prizval dokruhu svojich najbližších spolupracovníkov. Bolo to veľmi veľké vyznačenie nielen pre vás, ale aj pre celý náš národ. A preto aj pri tejto svätej omši ďakujeme Pánu Bohu za vás a za vašu službu.

Pre každého kresťana je prijatie Ducha Svätého prelomovým momentom. O to viac, keď sa niekto stáva najbližším spolupracovníkom tohto Ducha vo svete. Duch Boží pôsobí a vanie kam chce – a tak to bude do konca čias. Ak otvoríme svoje srdcia jeho pôsobeniu, potom budeme nielen svedkami Ježišovho pôsobenia, ale staneme sa svedkami aktuálnych Božích zázrakov v nás i okolo nás. Amen.

Dr. PAVOL ZVARA,
rektor PSUSCM

Homília bola prednesená
na Turíce 31. mája 2020
v Kaplnke sv. Cyrila a Metoda,
PSUSCM

Protest

Kongresu slovenskej inteligencie

proti potláčaniu slobody slova

Kongres slovenskej inteligencie týmto kategoricky protestuje proti škandalóznemu prepadu a trestnému stíhaniu, ktorému čelí 74-ročný emeritný vysokoškolský pedagóg Technickej univerzity v Košiciach Doc. Ján Dudáš, DrSc.

Dňa 28. mája v ranných hodinách ho v byte prepadlo desaťčlenné komando „národnej protiteroristickej jednotky NAKA“ pod velením mjr. Iványiho, ktoré mu vykonalo päťhodinovú domovú prehliadku v byte i v kancelárii, pričom mu zabavili počítače i osobné materiály. Dôvodom jeho trestného stíhania zo strany špeciálneho prokurátora Mgr. T. Honza je jeho polemika so šéfom „Múzea holokaustu“ v Seredi Mgr. M. Korčekom zverejnená v minulom roku.

KSI pokladá za neakceptovateľné, aby diskusia o historických témach bola dôvodom na zastrašovanie slovenských intelektuálov, či dokonca na ich prenasledovanie a trestné stíhanie. Sporné miesta našej histórie či historickej pamäti sa majú riešiť na odbornom fóre slobodnou a vecnou polemikou, nie zásahmi maskovaných príslušníkov špeciálnych jednotiek politickej polície, či na pôde špeciálnych súdov. Nejde tu len o zásah a poškodenie cti i dobrého mena konkrétnej osoby, ale o zasraňovanie a umlčovanie všetkých kriticky zmýšľajúcich ľudí. Pravdu, ani snahu po jej nájdení však nemožno umlčať ani tými najbrutálnejšími zásahmi štátnej moci. O tom nás presvedčili dejiny už mnohokrát – nepodarilo sa to ani jednému režimu,

ani jedinému diktátorovi. Je preto na počudovanie, že súčasná vládna moc si to neuvedomuje, či nechce uvedomiť.

Takýto prípad brachiálneho zásahu proti členovi slovenskej akademickej obce tu nebol od roku 1989, keď padol totalitný režim. Práve naopak, podobné praktiky boli typickým znakom jeho najhoršieho obdobia – 50. rokov.

Vyzývame týmto vládu SR i poslancov NRSR, aby vo veci začatia trestného stíhania Doc. Dudáša, len kvôli vysloveniu polemickú reakcie, okamžite zjednali nápravu a nedopustili zneužívanie Národnej kriminálnej agentúry a Špeciálnej prokuratúry. Tieto sa predsa majú zaoberať najzávažnejšími formami trestných deliktov, nie prenasledovaním slobodne zmýšľajúcich intelektuálov.

Vyzývame ich, aby bezodkladne zabezpečili dodržiavanie základných ľudských práv definovaných v Ústave SR – konkrétne čl. 26 o slobode prejavu.

V opačnom prípade sa režim, ktorý reprezentujú, a ktorý vykonáva takéto surové zásahy, v žiadnom prípade nemôže označovať za demokratický. Vystavuje sa na posmech a odsúdenie celého kultúrneho sveta, a v konečnom dôsledku aj histórie.

MARTIN LACKO, historik, prvý hovorca KSI
PETER ŠTRELINGER, spisovateľ, predseda KSI
Ružomberok 5. júna 2020

(Pokračovanie z minulého čísla)

HLAHOLIKA

Hlavnou úlohou Konštantína a jeho tímu, ešte pred odchodom na Veľkú Moravu, bolo vytvoriť pre Slovenov písmo zodpovedajúce ich jazyku a preloženie Svätého písma a najpotrebnejších bohoslužobných kníh do tohto jazyka. Znalosť jazykov viacerých národov umožnila Konštantínovi v pomerne krátkom čase zostaviť takú sústavu písmen (bolo ich 38), ktorými bolo možné zapísať reč našich predkov – hlaholiku.

ŠTEFAN MACKO

Čo (ne)vieme o svätom Gorazdovi

Čo mu slúžilo za vzor, sa už neozvieme. Zdá sa, že vychádzal z malej gréckej abecedy a pre nosovky a jery vytvoril nové znaky.

Keď bolo písmo vytvorené, začal Konštantín prekladať najpotrebnejšie knihy. Prvé slová zapísané hlaholikou sú z Evanjelia sv. Jána: „Iskoni bě Slovo i Slovo bě u Boga i Bog bě Slovo.“ (Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a to Slovo bol Boh.) Sú to slová, ktorými začína staroslovenské písomníctvo a kultúra.

Keď už boli na Veľkej Morave a mali preložené všetky evanjeliá, napísal Konštantín úvodnú báseň k evanjeliu – Proglas (predslov), prvú staroslovenskú báseň.

Hlaholika alebo hlaholské písmo je prvé písmo Slovenov. Je prvým grafickým systémom slovanských jazykov. V starom Bulharsku vznikla na rozhraní 9. a 10. storočia z veľkých písmen gréckej abecedy cyrilika. Minimálne desať písmen typických pre slovanské jazyky je odvodených z hlaholiky. Cyrilika je praktickejšia a jednoduchšia ako hlaholika. Používa sa ešte i dnes na Slovensku v gréckokatolíckej a pravoslávnej cirkvi. Za najstarší nápis v cyrilike na Slovensku je považovaný náhrobný kameň kniežaťa

Mnich Chrabr napísal okolo roku 900 rozpravu „O písmenách“. Z nej sa dozvedáme, že Sloveni ešte pred príchodom byzantskej misie, mali svoje písomné znaky, ktoré vyrývali do dreva alebo hlíny. Pre nestálosť materiálu sa nezachovali.

BYZANTSKÁ MISIA

Hlavnou súčasťou príprav na misijnú výpravu na Veľkú Moravu bolo, okrem vytvorenia slovanského písma, získanie spoločníkov. Hneď na začiatku určil cisár Michal III. Metoda. Konštantín získal ešte ďalších z tých, ktorí mu už v Carihrade pomáhali pri prekladaní, takže poznali nové slovanské písmo.

Konštantín diktoval, oni zapisovali. Iste sa medzitým radili, čo všetko bude treba vziať na túto významnú misiu. Poznáme mená len niektorých učeníkov: Kliment, Naum, Angelár, Sáva, Vavrinec. Ďalšie mená nie sú známe. Iste boli

medzi nimi aj rodom Slovania, ako napríklad Kliment.

Keď bolo všetko pripravené, išli sa predstaviť cisárovi. Ten im dal dary pre Rastica a list tohto znenia (časť): „Boh, ktorý prikazuje každému, aby prišiel k poznaniu pravdy (1 Tim 2,4) a aby dosiahol vyšší stupeň dokonalosti, videl tvoju vieru a horlivosť, a preto zjavil písmeň pre váš jazyk. To urobil teraz, za našich čias, čo od počiatku nebolo, ale len v prvých rokoch, aby ste sa i vy pripočítali k veľkým národom, ktoré oslavujú Boha svojou rečou.“

tín a Metod s niektorými svojimi učeníkmi do Ríma, aby tam obhájili liturgiu v slovenskom jazyku a aby nechali vysvätiť za kňazov a diaconov vybratých učeníkov. Cestou sa zastavili v Blatnohrade u panónskeho kniežaťa Koceľa, ktorý ocenil vytvorenie písma pre Slovenov a sám sa písmo naučil. Vybral asi päťdesiat mladíkov na vyučovanie.

V Blatnohrade sa Konštantín a Metod so svojim sprievodom zdržali asi pol roka. Potom pokračovali v ceste do Ríma s krátkou zastávkou v Benátkach, kde viedli

A tak sme ti poslali toho, komu ich Boh zjavil, muža ctihodného a pravoverného, veľmi učeného a filozofa. Nože, prijmi dar väčší a hodnotnejší nad všetko zlato, striebro, drahé kamene a pominuteľné bohatstvo. Pričini sa, aby si s ním rýchlo upevnil dielo a celým srdcom hľadal Boha. A ani neodvrhni cestu pospolitosti, ale všetkých povzbud', aby bez váhania nastúpili cestu pravdy, aby si aj ty, privedúc ich svojim úsilím k poznaniu Boha, prijal za to svoju mzdu v tomto i v budúcom čase, za všetky tie duše, čo uverili v Krista, nášho Boha odtiaľ i na veki, a zanechajúc tak tvoju pamiatku ďalším pokoleniam, podobne ako veľký cisár Konštantín.“ (ŽK XIV)

Vo svojom liste cisár Michal III. vyzdvihuje veľký význam Konštantínovej misie a najmä slovanského písma i slovanskej bohoslužby na rozšírenie kresťanstva v Rasticevej ríši a u Slovanov vôbec.

V lete v roku 863 došla misia na Veľkú Moravu. Keď sa Rastic dozvedel o ich príchode, vyšiel im aj s obyvateľstvom v ústrety a prijal ich s veľkou úctou.

Konštantín odovzdal Rasticovi list a dary od Michala III. Najväčším darom bolo Sväté písmo v staroslovenčine.

Nevieme, kde ich Rastic prijal, pretože dodnes nie je známe, kde jeho sídlo bolo. Za prvé miesto pobytu misie na Veľkej Morave môžeme považovať práve Rasticovo sídlo.

Konštantín a Metod začali hneď pracovať. Gorazd sa naučil hlaholiku, potom pomáhal pri vyučovaní budúcich kňazov a pri prekladoch. Učenie sa postupne, pod vedením špičkového profesora Carihradskej univerzity Konštantína, rozšírilo na predmety prednášané na tejto univerzite. V roku 864 vzniklo, pravdepodobne na Devíne, filozoficko-teologické učilište. Učila sa v nej: latinčina, gréčtina, gramatika, muzika, teológia, filozofia a stará slovenčina. V roku 867 založil Gorazd v Kňažiciach pri Zlatých Moravciach, školu pre nižšie duchovenstvo. Gorazdove vedomosti využívali aj na kniežacom dvore v úlohe radcu panovníka, i v diplomaticko-misijných činnostiach.

V tom istom roku odišli Konštan-

s miestnymi biskupmi a kňazmi teologické diskusie o používaní ľudového jazyka pri bohoslužbách.

Konštantín obhajoval slovanskú liturgiu pred trojjazyčníkmi (uznávali len tri liturgické jazyky: latinčinu, gréčtinu a hebrejčinu).

Do Ríma prišli pred Vianocami, po korunovácii nového pápeža Hadriána II. (korunovaný 14. 12. 867). Pápež im vyšiel slávnostne v ústrety „s celým Rímom“, až pred mestské hradby, pretože prinášali ostatky svätého Klimenta, štvrtého pápeža, ktorý zomrel vo vyhnanstve na Kryme. V januári roku 868 pápež poveril biskupov Formóza z Porta a Gauderika z Velletri, aby vysvätili za kňazov a diaconov vybratých učeníkov. Súčasne dovolil pri bohoslužbách používať staroslovenčinu. Formozus vysvätil troch kňazov a dvoch diaconov. Viacerí autori predpokladajú, že za kňazov boli vysvätení Gorazd, Kliment a Naum, za diaconov Angelár a Sáva. Ako svoju úlohu splnil biskup Gauderik, nie je známe. Podľa profesora Š. Sakáča (profesor na Pápežskom východnom ústave v Ríme) bol aj Konštantín vysvätený za biskupa vtedy, keď bol Metod a niektorí jeho žiaci vysvätení za kňazov.

Metoda vysvätil sám pápež Hadrián II. Noví kňazi spievali so súhlasom pápeža liturgiu v staroslovenčine, v štyroch hlavných rímskych chrámoch, za prítomnosti biskupa Arzénia a bibliotekára Anastázia.

Stále sa zhoršujúci zdravotný stav Konštantína spôsobil, že sa rozhodol vstúpiť do gréckeho kláštora, kde zložil rehoľné sľuby a prijal meno Cyril. Zomrel 14. februára 869. Jeho ostatky sú uložené v bazilike sv. Klimenta v Ríme. O predĺženie pobytu Metoda v Ríme sa pričínila nielen choroba a smrť Cyrila, ale vo veľkej miere i zhoršenie vzťahov medzi Byzanciou a Rímom.

Metod odišiel z Ríma koncom roku 869 a možno až začiatkom roku 870. Po Cyrilovej smrti sa Metod stal ústrednou postavou byzantskej misie.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Zo skicára Andreja Mišanka

(Pokračovanie z 3. strany)

Za tento kvalitatívny posun v rámcových podmienkach vďaka nemecká odbočka SNRvZ do veľkej miery osobne Matúšovi Černákovi, ktorý v Nemecku prežil dlhé roky a vybudoval si tam širokorozvetvené a živé kontakty. Mnohí spomedzi jeho priateľov a známych mali ešte za vojny styky s protinacistickými odbojovými kruhmi okolo Carla Friedricha Goerdelera alebo berlínskeho biskupa grófa Konrada von Preysinga, alebo s okolím budúceho nemeckého spolkového kancelára a zakladateľa nemeckej kresťanskej demokracie Konrada Adenauera a po vzniku Nemeckej spolkového republiky zaujali vplyvné miesta vo formujúcom sa politickom a vyššom úradníckom aparáte ministerstiev, Úradu spolkového kancelára a v iných politických, hospodárskych a správnych inštitúciách na spolkovú i krajinú úroveň. Na rozdiel od Američanov či Západoeurópanov, ktorí o Slovensku nevedeli nič alebo veľmi málo a aj to často v pokrivenej optike, mnohí z týchto ľudí Slovensko aspoň do istej miery poznali, niektorí ho aj osobne navštívili alebo si v hladujúcom Nemecku aj vďaka Černákovi priplesli so slovenskými potravinami a aspoň v zásade sa pozitívne stavali k politickej individualite Slovenska a Slovákov. Černák pre nich nebol jedným z bezmenných a nevypočítateľných emigrantov, ale človek, ktorého poznali. Aj to prispelo k tomu, že Černák dokázal nadviazať oficiálne kontakty s nemeckými vládnymi miestami, ktoré boli vtedy zrejme užšie, než oficiálne styky slovenskej emigrácie k štátnemu aparátu v akomkoľvek inom západnom štáte.

K osobnostiam politického života, s ktorými Černák udržoval osobné kontakty, patrili aj samotný spolkový kancelár Konrad Adenauer, do roku 1955 zároveň minister zahraničia, ale aj Adenauerov nástupca na poste kancelára Kurt Kiesinger, predseda nemeckého spolkového parlamentu kresťanský demokrat Eugen Gerstenmaier, za vojny člen odbojovej organizácie Kreisauer Kreis, či jeho stranícky kolega a minister v Adenauerovej vláde Waldemar Kraft. Osobitnú podporu našiel Černák u ministra Kurta Oberländera, v rokoch 1953-1960 spolkového ministra pre otázky vyhnaných Nemcov a vysídencov, ktorý mal podľa neskorších spomienok Černákovho spolupracovníka a „finanzzministra“ jeho skupiny Mons Vojtecha Bucku, riaditeľa duchovnej správy pre slovenských katolíkov v Nemecku, najväčšiu zásluhu na tom, že Černákovi vláda poskytovala značnú finančnú podporu. Predseda parlamentu Gerstenmaier a minister Kraftsa 12. marca 1955 v mníchovskej radnici a potom opäť v marci 1956 osobne zúčastnili aj na oslavách slovenskej štátnosti a vystúpili tam s prejavmi.

Začiatkom päťdesiatych rokov sa Černákovi podarilo vybudovať si priamy kontakt aj k americkému krajiniskému komisárovi pre Bavorsko (land commissioner for Bavaria) profesorovi Georgovi Naumanovi Shusterovi, absolventovi katolíckej univerzity Notre Dame USA a vedcovi, ktorý v medzivojnovom období napísal desiatky kníh a článkov najmä z dejín literatúry a z pedagogiky, prispieval do rôznych profilovaných katolíckych časopisov, podporoval liturgické hnutie, volal po silnejšom angažovaní sa amerických katolíkov v americkom intelektuálnom živote, ale aj varoval pred nacistickým nebezpečenstvom. Po vojne v rokoch 1950-51 bol americkým krajiniským komisárom pre Bavorsko, ktorého úlohou bolo kontrolovať a realizovať denacifikáciu Nemecka, demontáže jeho hospodárskych kapacít, ale aj postupné prepustenie bavorskej vlády do au-

Krátky profil Matúša Černáka

na smutné 65. výročie atentátu

tonómie od americkej okupačnej moci. Shuster prejavil na tomto poste pragmatický a flexibilný prístup a do istej miery podporoval posilnenie právomocí a samostatnosti bavorskej vlády. Černák sa s ním stretol minimálne dvakrát na dlhší (v jednom prípade niekoľkohodinový) rozhovor, aby ho oboznámil so slovenskou otázkou, s pomermi na Slovensku a osobitne so situáciou Katolíckej cirkvi. Po návrate do USA uverejnil Shuster v roku 1954 vo vydavateľstve Macmillan rozsiahlu knihu Religion Behind the Iron Curtain, v ktorej čerpal okrem iných zdrojov práve z rozhovorov s očitými svedkami a emigrantmi z komunistických krajín, s ktorými sa stretol v Nemecku.

Matúš Černák si uvedomoval, že vážnym politickým faktorom v Nemecku, ktorý nebolo možné ignorovať, boli vyhnaní karpatskí, ale aj sudetskí Nemci. Proces vzájomného zblížovania vyvrcholil 15. januára 1952, keď Černák v mene SNRvZ podpísal s Karpatskonemeckou krajiniskou organizáciou v Nemecku dohodu o spolupráci. V dohode sa uvádzalo, že „životné záujmy tak slovenského národa, ako aj občanov Slovenska nemeckej národnosti môžu byť plne zabezpečené len v samostatnom a demokratickom slovenskom štáte“. Slovenská strana karpatským Nemcom prisľubovala úplnú občiansku rovnoprávnosť a právo na kultúrnu samosprávu, ako aj odškodnenie za perzekúcie po roku 1945, kým Karpatonemecká krajiniská organizácia sa zase zavazovala, že bude „plne podporovať SNRvZ v jej zápase o slovenskú samostatnosť“.

Napriek tomu, že Matúš Černák pôsobil v Nemecku, dobre si uvedomoval zásadný vplyv a váhu amerického faktora v medzinárodnej politike. Napokon, aj vzhľadom na dôležitosť

tohto faktora a tiež existenciu silnej a dobre organizovanej slovensko-americkéj komunity sa začiatkom päťdesiatych rokov prenieslo do USA aj hlavné sídlo SNRvZ. Zbližovacie pokusy slovenského exilu s americkou politikou však boli náročné, pretože americká politika mala sice eminentný záujem na porážke komunizmu, zároveň však stála na platforme jednotného Československa, v ktorom videla nielen svoje historické dieťa, zrodené s americkou pomocou v roku 1918, ale odhliadnuc od komunistickej vlády aj prijateľnú politickú entitu z pohľadu amerických geopolitických záujmov a zábezpeky proti politickej a ekonomickej fragmentácii regiónu. Washington preto podporoval českú exilnú organizáciu (v ktorej spolupôsobila hŕstka dobre zaplatených slovenských „čechoslovákov“) Radu svobodného Československa a „československé“ zmýšľanie v rôznych amerických iniciatívach vrátane jednotného „česko-slovenského desku“ v Rádiu Slobodná Európa v Mníchove i vo vládnom Hlase Ameriky.

V tejto situácii mohol slovenský exil vo vzťahu k USA kapitalizovať prakticky iba svoj antikomunizmus. Nebolo preto náhodné, že pozorné uši našla slovenská exilná politika vo Washingtone najmä v prvej polovici päťdesiatych rokov, keď vrcholila najostrejšia fáza studenej vojny, ešte žili nádeje na relatívne skoré vyslobodenie stredovýchodnej Európy spod komunizmu, ale rástli aj obavy z možného prieniku komunistického vplyvu na Západ i do USA. Slovenský exil i slovensko-americké organizácie v USA využili túto atmosféru, aby poukázali na čistý protikomunistický štít svojich členov a zoznamovali amerických politikov s dramatickou situáciou a s pretrvávajúcim protikomunistickým odporom na Slovensku, či už

v podobe podzemného hnutia Bielej légie, alebo nepokojov širšieho rozsahu v lete 1949. Mnohí americkí kongresmani a senátori, kritickí voči Rooseveltovej a Trumanovej politike prílišnej zhovievavosti voči Sovietskomu a komunizmu i voči nekritickej podpore po februárových českých resp. československých exulantov, spoluzodpovedných za prevzatie moci komunistami v Československu, prejavili veľký záujem o správy o pretrvávajúcom protikomunistickom odpore na Slovensku a v slovenskom národe vďaka nim objavili oveľa pevnejšiu oporu antikomunizmu než bolo Československo. Americkej vládnej administrácii vyčítali porušovanie vlastných demokratických zásad a „tragické chyby“ vo vzťahu k malým národom vrátane Slovákov a netajili sa presvedčením, že zápas Slovákov proti komunizmu by mala americká politika podporiť politicky i morálne verejným uznaním ich práva na samourčenie vrátane práva na samostatný štát. Viacerí z týchto amerických kongresmanov a senátorov z oboch politických strán navštevovali slovenské podujatia na americkej pôde a uverejňovali rezolúcie a memorandá Slovenskej ligy v Amerike a SNRvZ v kongresovom orgáne Congressional Records. Asi najďalej šiel kongresman Charles J. Kersten, ktorý v spolupráci s desaťčlenným výborom amerického Kongresu a expertami z univerzity v Georgetowne pripravil v roku 1954 analytickú správu, ktorá vošla do dejín ako Kersten Report, Kerstenova správa o komunistickej agresii. Najväznejšou Kerstenovou výpoveďou bola téza, že Slovensko nemalo byť pozbavené štátnej samostatnosti, pretože ako nezávislý štát by bolo dokázalo účinnejšie čeliť komunistickej expanzii.

V tomto kontexte podnikol Matúš Černák v roku 1953 niekoľkomesačnú

cestu po USA a Kanade, počas ktorej mal početné prednášky pre tamojších Slovákov, zúčastnil sa zasadnutí Predsedníctva SNRvZ a v snahe o zjednotenie slovenských síl sa stretol dokonca so Štefanom Osuským, tradične „československý“ zmýšľajúcim politikom, ktorý mal však od londýnskych čias vážne diferencie s Benešom, postupne sa odpútal od českých exilných politikov a v sedemdesiatych rokoch našiel cestu aj k istému zblíženiu so Svetovým kongresom Slovákov. Predovšetkým sa však Černák usiloval v USA získať podporu amerických politikov a rokoval s viacerými senátormi a kongresmanmi, medzi inými s republikánskym senátorom Everettom Dirksenom a jeho straníckym kolegom kongresmanom Alvinom Morello Bentleym, a prijali ho aj v Štátnom departemente. Keď Kerstenov kongresový výbor v lete 1954 v Mníchove zhromažďoval materiál do spomenutej správy, poskytol Černák výboru nielen svoju priamu výpoveď, ale pripravil preň aj rozsiahly písomný elaborát o slovenskej otázke.

V decembri 1954 napokon Černák spoluzakladal organizáciu Demokraticke Exilunion (Demokratická exilná únia) so sídlom v Mníchove, ktorá združovala reprezentácie národov spoza železnej opony.

Matúš Černák sa v exile neaktivizoval iba na politicko-diplomatickej línii, ale ako človek pera a bývalý publicista vydával dve periodiká – už spomenuté Slobodné Slovensko a po nemecky písanú Slowakische Korrespondenz, poskytoval tlačové správy pre nemecké tlačové agentúry a dennú tlač a vyvíjal intenzívnu sociálnu činnosť v prospech slovenských emigrantov, ktorých neúnavne navštevoval v utečeneckých táboroch a materiálne podporoval z prostriedkov, ktoré získaval nielen

